

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

MIT KÉRHETÜNK ISTENTŐL?

Ha tudunk imádkozni, azaz ha teljes és tökéletes őszinteséggel tudunk szólni Istenhez, maradéktalanul megvallva neki mindent magunkról, kendőzetlenül feltárva előtte magunkat, akkor - erről elméltünk legutóbb - gondjaink-bajaink nagyrésze szinte „magától” megoldódik. Ima közben megértjük, mikor mit kellett volna másképpen tennünk, hogy ne jussunk az adott nyomorúságba, s felsejlik előttünk az adott nyomorúságból kivezető út, amelyen saját erőnk-ből is végigmehetünk. Isten részéről többnyire elég, ha ehhez elhatározást és erőt ad, másszóval: eltölt minket lélekkel.

De van úgy, hogy gondjaink-bajaink megoldásához nem vagyunk elegendők, ha mégoly buzgó is bennünk a lélek. Mit tehetünk például egy betegágy mellett azon túl, hogy vak engedelmességgel betartjuk az orvos utasításait? S ha egy szeretett lény betegségében ilyen tehetetlenek vagyunk, mit tehetünk egy ország, egy nép betegágya mellett, azaz külső vagy belső vagy együtt mindkét fajta szorongatásában? Kérhetjük-e Isten közvetlen beavatkozását? Kérhetjük-e tőle, hogy tegye meg azt, amit mi nem tudunk megtenni?

Sok mindent kérhetünk Istentől. Gyakorlatilag mindent. De jó tudni, hogy mit szabad kérnünk, mert Isten megbünteti az oktanul könyörgőt. Többnyire csak úgy, hogy nem hallgatja meg. Néha azonban úgy is, hogy meghallgatja, s rászabadítja oktan kívánsága minden következményét.

Oktalanság olyasmit kérnünk, ami nincs összhangban, sőt ellenkezik a világ Isten alkotta természeti rendjével. Köznyelven ezt nevezik csodának, s emlékezhetünk rá az evangéliumi könyvekből, hogy Jézus elutasította azokat, akik effajta csodák produkálását várták vagy kérték tőle. „Istenem, tégy csodát” - így igenis fohászkodhatunk, de tudatában kell lennünk annak, hogy az igazi csodák az emberi lélekben történnek. „Jöjjön el a Te országod” - így fohászkodni maga

Jézus tanított, de nem valószínű, hogy az óhaj teljesülését valami csodás, köznyelvi értelemben csodás eseménynek képzelte. Hiszen arra is ő tanított: „Isten országa tibennetek van.”

Oktalanság, sőt arcátlanság olyasmit kérnünk, ami ellenkezik Istentől származónak tekintett erkölcsi normáinkkal. Ha egyszer Isten azt parancsolta nekünk, hogy „ne lopj”, akkor nem kérhetjük a segítségét semmi olyanhoz, ami mások megkárosításával járhat. Nem imádkozhatunk például egy örökösödési per előestéjén azért, hogy másnap a bíróság döntsön majd a javunkra; nem tehetjük ezt még akkor sem, ha úgy hisszük, hogy minekünk van tényleges jogunk az örökséghez. Őszinte áhitattal csakis azért imádkozhatunk, hogy érvényesüljön az igazság.

S végül, az oktalanság lehetőségeit ki nem merítve zárjuk azzal mostani elmélkedésünket, hogy mikor imádkozunk, nem szabad gyakorlati tanácsokat adnunk Istennek arra vonatkozóan, hogyan segítsen minket. Mindennapi kenyerünket kérhetjük tőle, sőt kérnünk is kell, de bízzuk őrá, hogy kérésünket miképpen teljesíti. „Istenem, add, hogy nyerjek egy milliót” - így fohászkodni egyszerre oktalanság is meg arcátlanság is, s lehet, hogy

Isten büntetésből meghallgat. Nyerek, és másnap rámtörrik az ajtót s megölnék.

Mit kérjen Istentől az, aki egy-egy álmatlan éjszakáján egy ország, egy nép betegágyánál vél virrasztani? Kérje azt, hogy ez a kényszerképzelet legyen hamis: hogy csak ő legyen aggodalmaskoló és borúlátó, a valóság tulajdonképpen legyen más, legyen derűs, jóval derűsebb, mint amilyennek ő látja. De ha mégsem így volna, akkor kérjen Istentől bölcsességet, önzetlenséget, áldozatkésztséget és egyetértést, kérjen elhatározást s ahhoz erőt, kérjen szent lelket mindazok számára, akik a valóságot derűsebbé változtathatják.

Veress Zoltán

Balánfalvi X3 7/10 Viniar találat 1991

CÍMEINK

Országos felügyelő
Kyrkorådets ordförande
STORLIND EUGEN
Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax 042-13 62 99

Országos gondnok
Kyrkorådets viceordförande
NYIREDY CSABA
Silvertärnegången 13
421 69 V. FRÖLUNDA/ GBG
Tel/Fax 031-29 63 17

Országos titkár
Sekreterare
TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456-140 37

Országos szervező
Programansvarig
BIHARI SZABOLCS
Duvgatan 87
554 64 JÖNKÖPING
Tel 036-14 88 66
Fax 036-14 07 17

Központi pénztáros
Kamrer
UDVARDY RUDOLF
Klippgatan 20 A
171 47 SOLNA/ STH
Tel /Fax 08-83 75 97

Stockholmi felügyelő
Krådets ordförande i STH
VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110/1
117 69 STOCKHOLM
Tel 08-744 09 91

Malmöi felügyelő
Krådets ordförande i MMÖ
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040-97 90 29

Szeretetszolgálat koordinátora
Hjälpsamordnare
MAYER MÁRIA
Kaserngatan 18
723 47 VÄSTERÅS
Tel 021-18 59 27

Lelkész / Pastor
MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08-86 36 39

Tudósítónk /Korrespondent i
Osloban /Oslo
HORVÁTI GYÖRGY
Nedre Toppenhaug 9
N-1353 BAERUMS VERK
Tel (47) 67 56 21 05

új Kéve

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja. Az északi országokban élő magyarok ökumenikus fóruma.

I. (X.) évfolyam 4. szám, 1993. október

Felelős kiadó: Storlind Eugen
Szerkesztőbizottság: Molnár-Veress Pál
Veress Zoltán, Szentkirályi Csaga
A szerkesztőség postacíme
Vintrosagatan 17/1, 124 73 BANDHAGEN
Telefon és fax: 08 - 86 36 39

ISTENTISZTELETEK, RENDEZVÉNYEK

NOVEMBER

első hétvége

05.péntek	18.00	TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti otthon	Őszi gyülekezeti napok kezdete
06.szombat	09.00	TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti otthon	ET értekezlete
	15.00			Őszi gyülekezeti napok: műsoros délután
07.vasárnap	11.00	TÅNGAGÄRDE	Trågaredkapell	Őszi gyülekezeti napok: úrvacsorás istentisztelet

második hétvége

13.szombat	15.00	VÄSTERÅS	Kyrkbacksgården	istentisztelet
14.vasárnap	14.30	STOCKHOLM	Bellehemskyrkan	istentisztelet

harmadik hétvége

20.szombat	15.00	OSLO	Uranienborgskirke	istentisztelet
21.vasárnap	16.00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	istentisztelet

negyedik hétvége

27.szombat	11.00*	LJUNGBY	Mariakyrkan	istentisztelet
	17.00	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	istentisztelet
28.vasárnap	15.00	MALMÖ	Stadionkyrkan	istentisztelet

DECEMBER

első hétvége

04.szombat	16.00	TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti otthon	úrvacsorás istentisztelet
------------	-------	------------	--------------------	---------------------------

második hétvége

11.szombat	11.00	VÄSTERÅS	Kyrkbacksgården	úrvacsorás istentisztelet
	17.00*	ESKILSTUNA	Mariakyrkan*	úrvacsorás istentisztelet
12.vasárnap	14.30	STOCKHOLM	Bellehemskyrkan	úrvacsorás istentisztelet

harmadik hétvége

18.szombat	15.00	OSLO	Uranienborgskirke	úrvacsorás istentisztelet
19.vasárnap	16.00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsorás istentisztelet

negyedik hétvége

25.szombat	11.00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsorás istentisztelet
	17.00	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsorás istentisztelet
26.vasárnap	11.00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsorás istentisztelet
	16.00	STRÖMSNÄSBRUK	Strömsnäskapell	úrvacsorás istentisztelet

A [*] csillaggal jelölt helyek és időpontok nem véglegesítettek. Minden változást igyekszünk időben az érdekeltek tudomására hozni. A gyülekezetek felügyelői a megadott telefonszámokon mindig a legújabb információval állnak híveink rendelkezésére. Kérjük forduljanak hozzájuk bizalommal

Őszi gyülekezeti napokat tartunk november első hétvégén Tångagärde-i gyülekezeti otthonunkban.

Párbeszéd. Ebben az egy szóban foglaljuk össze idei őszi gyülekezeti napjaink fő gondolatát. A Magyar Értelmező kéziszótár szerint a párbeszéd: Két személy beszélgetése. A sajtó szóhasználata szerint a párbeszéd: Különböző világnézetű feleknek közeledést, megegyezést kereső eszmecseréje. Napjainkban gyakran lehet hallani, hogy számos baj eredője, gyökere a párbeszéd hiánya, a kommunikáció hiánya. A kommunikáció pedig: tájékoztatás, közlés. Hírnek, információknak a közlése vagy cseréje; összeköttetés, érintkezés teremtése. Az emigrációban, szórványban élve többszörösen érezzük az összeköttetés és érintkezés szükségét, s ha hiányzik, akkor többszörösen érezzük hiányát. A párbeszéd a szórványban élők számára életben tartó gyógyír. Gyógyító ír. Enyhülést, vigasztalást hozó dolog.

A párbeszéd közelít, elősegíti a megegyezést, a nézeteket és véleményeket magukba foglaló gondolatok, az eszmék cseréjét, szaporítja a közös elemeket és vonásokat, elősegíti az egyetértést, az egymással békében élést. A párbeszéd kezdeményezés; a kezdeményezés pedig már magában foglalja a cselekvést is.

Párbeszéd címmel őszi gyülekezeti napjainkon résztvevőink között párbeszédet kezdeményezünk. A kezdeményezést, - rövid vitaindító gondolatfelvetés, előadás formájában - ebben az esetben Egyháztanácsunk tagjai, a gyülekezetek felügyelői vállalják.

Minden érdeklődőt szeretettel hívunk és várunk Tångagärde-re! Kérünk mindenkit, hogy a gyülekezeti napokon való részvétel, szállítás stb. kérdéseivel forduljon gyülekezete szervezési kérdésekkel megbízott presbiteréhez, a gyülekezet felügyelőjéhez.

Az Egyháztanács

Időrendben

1517 - 1593

1517. október 31. A reformáció kezdete

Luther Márton (1483-1546) Ágoston-rendi szerzetes, a wittenbergi egyetem professzora közzéteszi 95 tételét, "A búcsú erejének magyarázatához" címmel, melyben elítéli a búcsú gyakorlatát, illetve a búcsúval való visszaéléseket.

1517. Werbőczy István Hármaskönyve

Bécsben megjelenik Werbőczy Tripartituma, a köznemesség szemléletét és érdekeit tükröző nemhivatalos törvénygyűjtemény, mely száz év múltán törvénybe lép és 1848-ig érvényben van. Minden nemes egyenlő jogú, személyes szabadsága van, a királyi bíróság alá tartozik, adómentességet élvez és joga van az ellenállásra. A nem nemeseket a törvénykönyv kizárja a nemzet fogalmából.

1518. július Eretnekség vádjával eljárás indul Luther ellen

Johannes Tetzel prédikátor és Johannes Eck Domokos-rendi teológus feljelentése alapján X. Leó pápa eljárást indít Luther ellen: 60 napon belül Rómába rendelik. III.(Bölcs) Frigyes szász választófejedelem védelmébe veszi Luthert; a kihallgatást a németországi Ausburgba teszik át, ahol Luthert 1518 október 12 -18. között Cajetan bíboros, pápai követ próbálja tanai visszavonására rávenni. Luther hajthatatlan.

1519. Luther: A pápa nem tévedhetetlen

A Johannes Eck és Andreas Karlstadt teológusokkal 1519 június-júliusában Lipcsében folytatott vita során Luther megfogalmazza: a zsinat és a pápa nem tévedhetetlen.

1520. június 15. Luther elégeti a pápai bullát

Az "Exurge Domini" kezdetű bullában a pápa eretneknek nyilvánítja Luthert és kiközösítéssel fenyegeti. Luther elégeti a pápai bullát.

1520. augusztus-november Luther első hitvalló levele

Megjelennek Luther első reformációs írásai: A német nemzet keresztyén nemességéhez;

Az egyház babiloni fogságáról; A keresztyén ember szabadságáról.

1520. november Vértürdő Stockholmban

II. Keresztély, Dánia és Norvégia királya, miután - 1520. március 6-án - Svédország örökös királyává választják, leszámol ellenfeleivel. I. Vasa Gusztáv Dalarnába menekül, ahol a dán megszállás ellen parasztfelkelést szervez.

1523. június 6. I. Vasa Gusztáv lesz a svéd király

A svédeket a dán uralom alól felszabadító I. Vasa Gusztávot a birodalmi gyűlés Svédország királyává választja, ami egyben a kalmari unió (1397) felbomlását eredményezi.

1526. augusztus 29. A mohácsi vész

II. Szulejmán török szultán a mohácsi csatában legyőzi II. Lajost, Magyarország és Csehország királyát, aki a harcban életét veszti.

1526. december 16. Magyarország és Csehország örököse a Habsburg-ház

A fiú utód nélkül maradt II. Lajos magyar és cseh király halála után életbe lépnek az 1515-ös pozsony-bécsi szerződés feltételei: I. Ferdinánd osztrák főherceg (V. Károly öccse, a későbbi német-római császár) lesz Magyarország királya, s ezáltal az osztrák örökös tartományok a Habsburg-ház (Ausztria) uralma alatt egyesülnek Magyarországgal és Csehországgal.

1526. "Thet Nyia Testamentit på Swensko"

A svéd királyi nyomda "Thet Nyia Testamentit på Swensko" címen 1526-ban kiadja az Újszövetség első svéd nyelvű fordítását.

1527. Szakítás Rómával

Az 1527-ben tartott Västeräsi Zsinat kimondta a svéd egyháznak Rómától való függetlenségét.

1529. Reformátorok csúcs-találkozója Marburgban

Wittenbergi, strassburgi és svájci reformátorok találkoznak Marburgban, hogy politikai egységre lépjenek az evangélikus fejedelmek vezetésével és hitvitán beszéljék meg a legfőbb teológiai kérdéseket. A tárgyalásokon többek között Luther, Melancton, Bucer és Zwingli is részt vesz. A meg egyezést az úrvacsoravita lehetetlenné teszi.

(Folytatás az 5. oldalon)

WITTENBERG 1517

Luther Márton és a német reformáció

A katolikus egyháztól független, önálló felekezetek létrejöttét és az európai hitszakadás folyamatát elindító németországi reformáció kezdetének 1517. október 31-ét tekintjük. Ekkor függesztette ki Martin Luther a bűnbocsánattal való visszaélések elleni 95 tételét. Az Ágoston-rendi szerzetes, wittenbergi teológiaprofesszor tézisei nagy feltűnést keltettek, hisz azok az egyes ember Istenhez való viszonya mellett gazdasági kérdésekkel is foglalkoztak.

1519-ben Luther szakított Rómával és a rákövetkező évben tanításait három fő iratában programszerűen is összefoglalta. Luther szerint az ember csak hit által és nem jámborsága, jó cselekedetei révén üdvözülhet, Isten és az egyszerű hívő között nincs szükség a klérus közvetítésére, a hívőnek csak a Szentírás-hoz és nem az egyház hittételeihez kell tartania magát.

Luther tanai rohamosan terjedtek. Követői mozgalomba szerveződtek és a lakosság egyházellenessége gazdasági és társadalmi követelésekkel párosult. A hitújító mozgalom tömegbázisát az "egyszerű emberek" alkották: a tiszta, csak a Szentírás alapuló hit és a lelkiismereti szabadság révén egy új, keresztyén társadalmi rend megvalósíthatóságában reménykedtek. □

Luther Márton

Zwingli és Kálvin - a reformáció Svájcban

1519-től erős hitújító irányzat jelentkezett Zürichben a humanista beállítottságú Huldrych Zwingli lelkész vezetésével. Ő Luthernél határozottabban utasította el a katolikus szertartásokat, de a lényegi különbség az úrvacsora értelmezésében volt: Zwingli ebben csupán szimbolikus cselekedetet látott, emlékeztet, míg Luther szerint az úrvacsora a megváltói áldozat újrajelátszódása. Zwingli halála (1531) után, 1536-tól Genfben új protestáns irányzat formálódott: a kálvinizmus. A francia származású Kálvin 1534-ben menekült Svájcba, mert Franciaországban üldözték, mint protestánst. Rövid genfi tartózkodása után rendkívül szigorú hittevékenysége miatt kiutasították a városból, de 1541-ben visszahívták. Most már a gyakorlatba is átültette tanait. Azért harcolt, hogy az emberi életet tökéletesen hassák át a keresztyénység tanításai és hogy a világi hatalom is az egyháznak rendelődjön alá, úgy, hogy a gyülekezet dolgaiba a világi hatalom ne avatkozhaszon bele. Kálvin szigorú erkölcsi alapelveket képviselt, megtiltotta a táncot és a szerencsejátékot. Az 1550-es években Genf a protestáns mozgalom központja lett. Innen indult a kálvinizmus nyugat-európai (Franciaország, Skócia, Hollandia), illetve kelet-európai (Lengyelország, Magyarország, Erdély) hódító útjára. Hatása Németország délnyugati részére is kiterjedt. □

Luther éneke

1529

Lrős várunk nekünk az Isten,
És fegyverünk ellenség ellen,
Meggzabadít veszedelmektől,
Kik ránk jönnek most mindenfelől.
Az mi régi ellenségeink
Háborgat minket
Erővel, fegyverrel,
És csalárdsággal,
És minden nagy hatalmassággal.

Nincsen nekünk semmi hatalmunk,
Kivel neki ellene álljunk:
Bíaskodik az Úr érettiünk,
Kit az Isten bocsátott nekünk.
Ha kérde, hogy ki legyen az?
Jézus Krisztus az,
Seregeknek ura,
Kinél nincs több isten:
Nemál vagyon az győzelem.

Ha ez világ mind ördög volna
És elnyelni minket akarna,
Azért tőle semmit ne féljünk,
Csak Krisztus oltalmában bízunk:
No bátor dühösködjék,
No fenekedjék
Ez világnak ura:
Nincs rajtunk hatalma,
Urunk Krisztus őtet megbírta.

Megáll az Istennek igéje,
És nem állhat senki ellene:
Az nagy Isten vagyon mi velünk,
És szent lelke lakozik bennünk.
Ha testiünk nekünk elvész,
Ha marhánk elvész,
Híriünk, neviünk,
Jeleségeink, gyermekünk:
Az mennyország megmarad nekünk.

(Folytatás a 3. oldalról)

1534. augusztus 15. A jezsuita rend megalapítása

Loyola Ignác egykori spanyol katonatiszt "Jézus Társasága" (Societas Jesu, S.J.) néven Párizsban rendet alapít. A jezsuiták szentföldi térítő missziót hirdetnek, szegénységi és szűzességi fogadalmat tesznek, a rendfőnökkel (generálissal) és a pápával szemben feltétlen engedelmisséget fogadnak. A rend hamarosan az európai ellenreformáció irányítója lesz. Lelki gondozókként, térítőkként és tudósokként a jezsuiták fontos szerepet játszanak a kulturális és politikai életben.

1536. Dánia és Norvégia evangélikus lesz

III. Keresztély, Dánia és Norvégia királya, Schleswig-Holstein hercege, bevezeti a reformációt. Az új egyházi alkotmányt Johannes Bugenhagen északnémet reformátor készíti el.

1536. "Swenske songer eller wijsor"

"Swenske songer eller wijsor" címen svéd énekes- és verseskötet jelenik meg.

1541. A teljes Biblia svéd nyelven

Megjelenik a Szentírás teljes svéd fordítása, az úgynevezett Gustav Vasa-Biblia. Ezzel egyidőben Olavus Petri kiadja Luther Kis- és Nagy Kátéját; új istentiszteleti rendet és énekeskönyvet nyomtat.

1541. VIII. 29. Buda elfoglalása

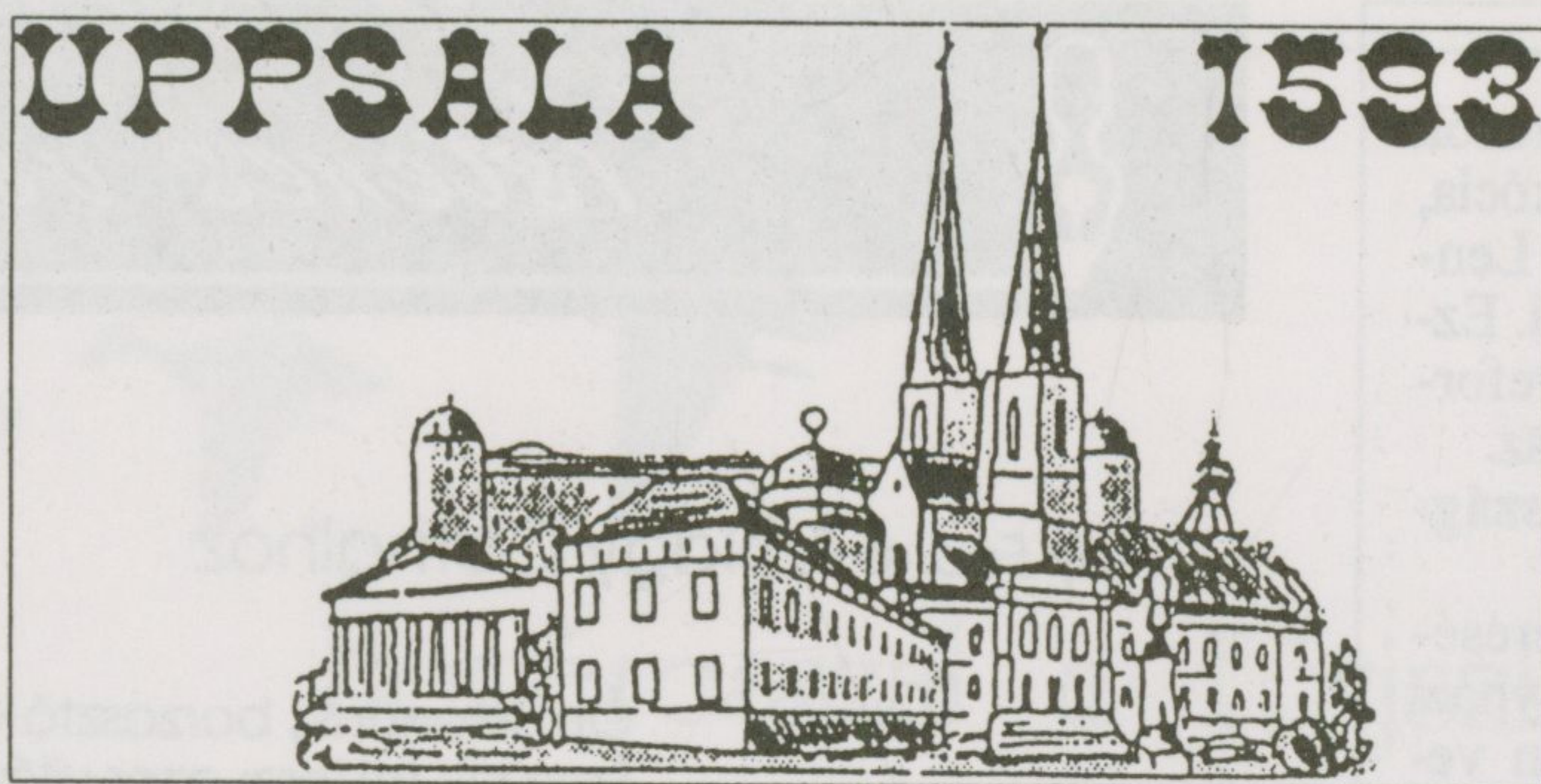
A törökök csellel elfoglalják Budát, s ezzel Magyarország három részre szakad. Középső területei több mint 150 évre a Török Birodalom fennhatósága alá kerülnek.

1541. Kálvin Genfben felépíti "Isten államát"

1541. november 20-án Genf elfogadja Kálvin egyházalkotmányát, mely a politikai és egyházi hatalom egyesüléséhez vezet. Az egyházi alkotmány négy lelkészi hivatalt (lelkész, tanító, presbiter, diakónus) ismer el, szabályozza az egyházi és iskolai, a gazdasági, politikai és magánéletet is. Az előírások megszegése szigorú büntetést, akár halálbüntetést is maga után vonhat.

1542. Nils Dacke felkelése Smålandban

1542-ben Nils Dacke vezetésével kitör Svédország utolsó és egyben legnagyobb parasztlázadása, melynek gazdasági

III. János svéd király halála után testvére, Károly herceg levelet írt a birodalmi tanácsnak, melyben egy "általános gyűlés" összehívását szorgalmazta és azt javasolta, hogy mielőtt az új uralkodó (Zsigmond) hazatérne és átvenné a hatalmat, az ország rendjei foglaljanak állást "egy és más dolgokban". A pár hétre rá, 1593 újév napján szétküldött meghívók egy szabad tanácskozásra (konzíliumra) hívták egybe az ország nagyjait.

Március elején gyűltek egybe a rendek Uppsalában, ahol négy püspök és több mint 300 pap, továbbá Károly herceg, számos főúr és polgár vett részt. A tanácskozás (zsinat) elnökekül az uppsalai professzort, Nicolaus Bothniensist választották. Elsőként az evangélikusok augsburgi (magyarosan = ágostai, latinosan = augusztai) hitvallásának becikkelyezéséről, azaz elfogadásáról kellett döntenük: pontról pontra felolvasták annak tételeit, és az azok elfogadására vonatkozó ünnepélyes kérdésre mindenki név szerint kellett igent mondjon. Miután ez megtörtént, a tanácskozás elnöke e szavakkal tudatta a döntést:

"Most lett Svédország egy, és van egy Urunk és egy Istenünk." Ezt követte az istentiszteleti formáról, a liturgiáról szóló vita. Átvegyék-e Laurentius Petri egyházi rendjét szinte változatlanul, avagy sem? - volt a kérdés. Az általa kialakított és javasolt rend ugyanis számos katolikus egyházi szokást őrzött meg. Károly herceg - aki erős reformatori érzelmű volt - igen ellenezte ezt. Főleg a boszorkányüldözések ellen kelt ki. Közbelépése folytán - egy időre - zátonyra futott a zsinat. Ezután az érsekválasztásra került a sor, s a résztvevők nagy többséggel a száműzetésben levő Abraham Angermannust választották érsekkül, ami egyáltalán nem volt a herceg kedvére. Ezzel teljesen megbomlott a nézetegység az uppsalai zsinaton.

Nicolaus Bothniensis és mások hajlottak volna a kompromisszumra, de a zsinat merev lutheránus résztvevői kihasználva az alkalmat, amikor az elnök elhagyta a termet, keresztülvitték akarataikat és olyan döntést hoztak, melyben név szerint Kálvintól és Zwinglitől is, mint tévtanítóktól elhatárolták magukat. Amikor úgy látszott, hogy emiatt minden szétesik, akkor az elnök, valamint Linköping és Strängnäs püspöke felmentek az uppsalai várba a herceghez, és rábeszéltek a nyilatkozat aláírására, mely másnap meg is történt. A nyilatkozatot aláírta a herceg, a birodalmi tanács, három tucatnyi pap, püspök és professzorok. Ez a dokumentum évszázadokra meghatározó lett Svédország életére. Leiratokat küldtek ki azonnal a végzéssel, és azt aláírták a városok, uradalmak, gyülekezetek vezetőivel, több ezer hivatalnokkal, közöttük 1500 pappal is.

Az aláírók a svéd hagyományok tiszteletben tartásával végleg a lutheri reformáció mellett kötelezték el magukat. A zsinat egyben megfogalmazta a Svéd Egyház tanítását is. Hitvallási iratai közé - a három ócegyházi hitvallás (az apostoli-, a niceai- és az athanázusi hitvallás) mellé felvették az evangélikusok ágostai (augsburgi) hitvallását is (Confessio Augustana, Augsburg, 1530). Az uppsalai zsinat közvetlen következményeként újra megnyitották az uppsalai egyetemet, ahol egyelőre 4 tanár működését engedélyezték: három teológusét és további egy tanárét, aki a világi tárgyakat oktatta. Ez utóbbit - Erik Skinnerust - egyben megválasztották rektornak. A teológusok: Petrus Kenicius, Jacobus Erics és Nicolaus Bothniensis lettek. Alkalomadtán hazajött a száműzetésből Abraham Angermannus is, -és Zsigmond király nagy elégedettségére elfoglalta érseki székét. □

és vallási okai vannak: a lázadók az adók csökkentése mellett a régi istentiszteleti rend visszaállítását, I. Vasa Gusztáv templomrablásainak megfékezését követelik.

1545-től Ellenreformációs zsinat

V. Károly német-római császár sürgetésére Trident városában összeül a zsinat, mely a római katolikus egyház hittételeit fogalmazza meg és követeli, hogy a megreformált hitközségek (protestánsok) térjenek vissza e tanokhoz. A zsinat 1563-ig tart.

1552. Olavus Petri és Laurentius Andreae halála

Stockholmban meghal Olavus Petri (1493-1552), az első svéd reformátor, Luther wittenbergi tanítványa, Laurentius Petri első svéd evangélikus érsek testvére, a stockholmi Storkyrkan lelkésze, valamint Laurentius Andreae (1470-1552) kancellár. Mivel szembeszálltak a király központosító - az egyház és a püspökök hatalmát durván sértő - törekvéseivel, I. Vasa Gusztáv mindkettőjüket halálra ítélte.

1553. október 27. Genfben megégetik Szervét Mihályt
Genfben Kálvin parancsára megégetik Szervét Mihály spanyol orvost, jogászt és vallásfilozófust. "Christianismi Restitutio" című fő művében Szervét bírálta Kálvin reformjait.

1560. június 25. I. Vasa Gusztáv lemond

I. Vasa Gusztáv (1523 óta) svéd király, fia XIV. Erik javára lemond a trónról. Szeptember 29-én Stockholmban meghal.

1563. A háromkoronás háború

A Keleti-tenger feletti uralomért folytatott vita háborúhoz vezet. Az egyik oldalon Svédország áll, a másikon Dánia, Lübeck és Lengyelország. Az ürügyet az a svéd három korona szolgáltatta, melyet III. Keresztély dán király 1546-ban a dán címerre is felvett, hogy így nyomatekosítsa Dánia igényét Svédországra. A háború 1570-ben a stettini békével zárul. Dánia címerében megmarad a három svéd korona.

1566. A helvét hitvallás

A Heinrich Bullinger zürichi teológus által megfogalmazott "Confessio Helvetica posterior" című hitvallási iratot, amelynek célja, hogy közvetítsen Zwingli és Kálvin hívei

(Folytatása a 6. oldalon)

között, elfogadják a svájci városok (Bázel kivételével), továbbá Skócia, Magyarország, Csehország és Lengyelország református egyházai. Ezzel a "Confessio" az európai reformátusokat összekötő kapocs lesz.

1571. Új egyházrend Svédországban

A reformatori teológia térnyerésének eredményeként új svéd egyházi rend születik, melyet 1571-ben vezetnek be.

1580. A lutheri "Konkordiakönyv"
Kiadják a "Konkordiakönyv"-et, mely a lutheranizmuson belüli belső viták megszüntetéséhez vezet.

1587. Svéd király Lengyelországban

Báthory István választott lengyel király halála után a lengyel rendek a svéd Vasa-dinasztiához tartozó III. Zsigmondot választják királyukká. 1592. november 17-én lett Svédország királya).

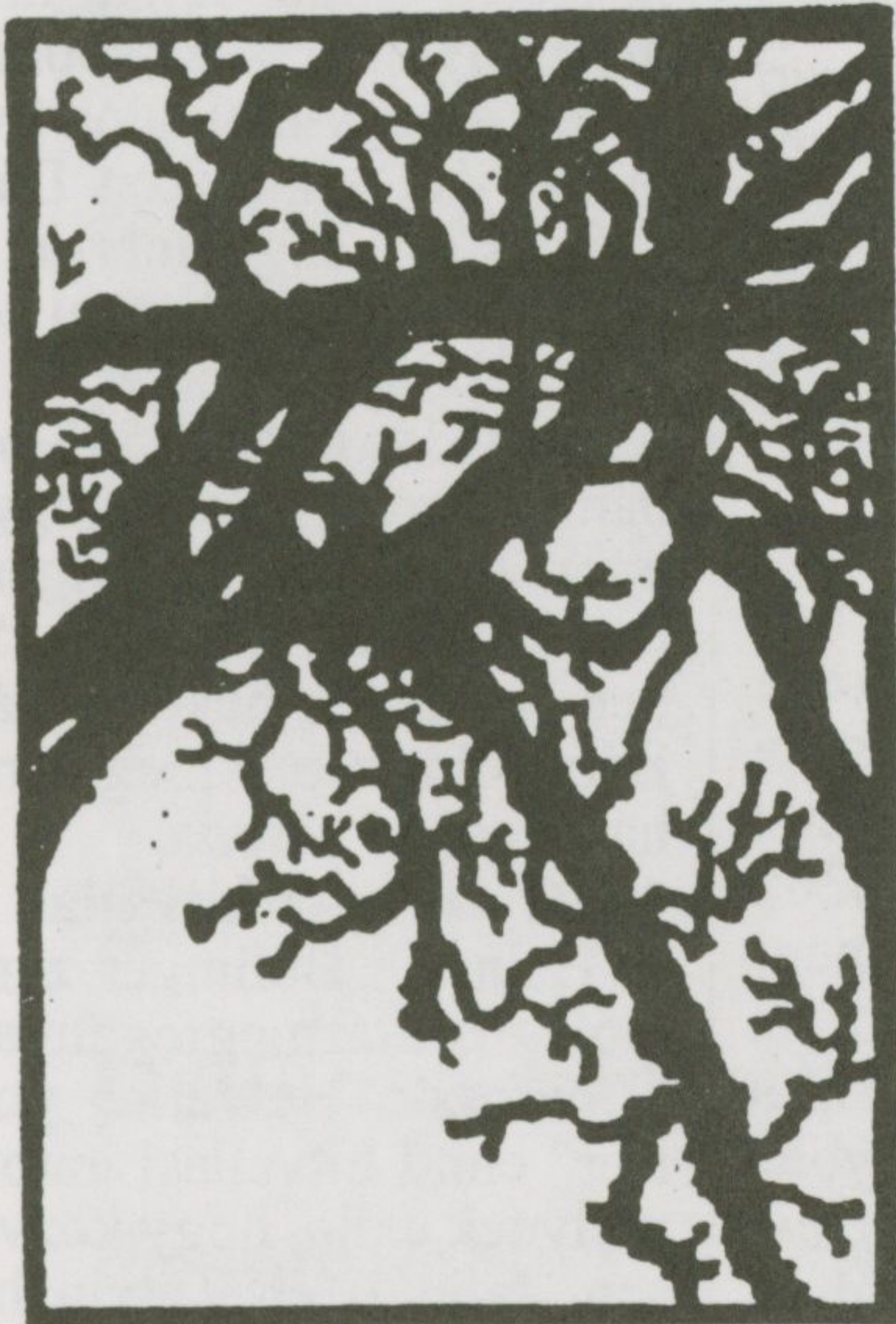
1588. április 4. IV. Keresztély az új király

II. Frigyes halála után 11 éves fia, IV. Keresztély lett Dánia és Norvégia királya, valamint Schleswig-Holstein hercege.

1592. november 17. Perszonálunió Svédország és Lengyelország között
III. János király halála után fia, Vasa Zsigmond, aki 1587-től lengyel király, került a svéd trónra. A Svédország és Lengyelország közti perszonálunió Zsigmond ellenreformációs politikája miatt bomlik fel 1600-ban.

1593. Az uppsalai zsinat

Az Uppsalában, 1593-ban tartott egyházi zsinat a svéd hagyományok tiszteletben tartása mellett elfogadja a reformációt és megfogalmazza az egyház tanítását. A három óceáni hitvallás - az apostoli-, a niceai- és az athanáziuszi hitvallás - mellett az ágostai (augsburgi) hitvallást is elfogadják (Confessio Augustana, Augsburg, 1530).

Vincze László metszete

Istenes verseink

Ady Endre: A Nagy Cethalhoz

Óh, Istenünk, borzasztó Cethal,
Sorsunk mi lesz: ezer világnak?
Roppant hátadon táncolunk mi,
Óh, ne mozogj, síkos a hátad.

Csúszós a hátad, mellyel tartod
Lelkünket és a mindenséget
S én csak két rossz, táncoló lábat
S reszkető szívet adok néked.

Sok félelmemet vedd el értük,
Melyek velőimbe befűjnek.
Mutasd meg, hogy nem vagy keresztyén,
Nem vagy zsidó: rettentő Úr vagy.

Végem engem hátad közepére,
Hogy két gyöngye lábam megálljon,
Hogy a szívem ne verje mellem,
Hogy néha rámszálljon az álom.

Vagy dobj le egyszer s mindörökre,
Ne táncolj, lógj, ne tréfálj mindig.
Nem bírom s holt csillagaid már
Nyugodt fényük arcomra hintik.

Ne mondd, hogy Isten ilyen vagy olyan, mert bármilyennek mondod, Ő nem olyan! -Így van, igaza van a bölcsnek. Ám igaz a tétel megfordítása is: mivel nem tudjuk, milyen, szabadon képzelhetjük akármilyennek, mindig beletalálunk lényre egyik prizmalapjába. Ráruházott megszemélyesítéseink, metaforáink és szimbolumaink csak akkor válnak csapdává - nem Neki: magunknak! - ha egyhez ragaszkodva elítéljük a többi s - ami ettől csak egy lépés - a más vallókat is. "Mutasd meg, hogy nem vagy keresztyén, / Nem vagy zsidó: rettentő Úr vagy."

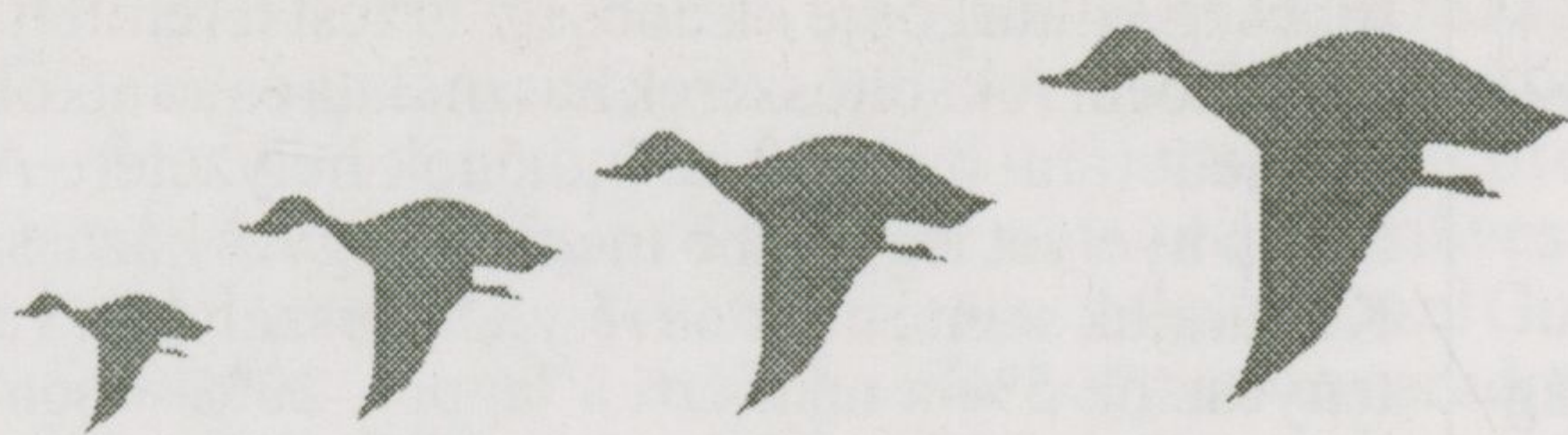
Ady félelmetesen szép szimboluma a hindu elképzeléssel rokon: a teknőc-s elefánthátakon billegő mindenségről. Az elefántbőr rándulása nemrég harmincezer embert temetett romok alá Indiában. A Nagy Cethal mozdulása örvénylő habokba fordíthatja a síkos hátán táncolókat. A költő-vátesz egész századunk történetére ráérezett az első világégés előestéjén.

Korunkra, melyben nemcsak az "ezer világ", a "mindenség" van veszélyben: a "Lelkünk" is, mely így nagy betűvel írva ugyancsak szimbolum: embervoltunk lényege, kultúra-termő televényünk. Nem kell példakért messze mennünk annak szemléltetésére, hogyan foszlik le az emberről az emberség, tűnik elő "lelkünk" alól a szörnyeteg.

"Végem engem hátad közepére..." Ady egy anyaölbe kérdő gyermek bizalmával, naiv önzésével követel magának személyes figyelmet a világveszélyben is, az "Özön közönyt" megtestesítő Nagy Cethaltól is. De mi más tehetnénk? Van-e nagy tehetetlenségünkben a könyörgésen kívül egyéb alternatívánk? Talán az átkozódás, ha már a szép ima nem segít: "Vagy dobj le egyszer mindörökre. / Ne táncolj, lógj, ne tréfálj mindig..." Az angyalal birkózó Jákob makacs dühe szól itt: el nem bocsátlak, míg meg nem áldasz. Mert "holt csillagaid" nyugodt fénye már nem kielégítő válasz félelmeinkre.

Mint Ady egész költészete, ez a vers is két világot ütköztet s békít össze - nem tartósan ugyan, hisz az lehetetlen, de legalább a költői ihlet pillanatára. Méltón "Isten szörnyetegéhez" mintegy ráfényképezi a "régiszép idők" bibliás, gondviselő istenképére a modern ember világmagány-riadalmából fölsejlő szörnyeteg-istent. Mégis az uralkodó hang itt is ugyanaz, ami az "istenes versek" többségében s amiről maguk a verscímek is vallanak: *Az Úr érkezése; Istenhez hanyatló árnyék; Álom az Isten; Hiszek hitetlenül Istenben; Szeress engem, Istenem; Ádám, hol vagy?* Szente Imre

Észak honából

Homérosszal a Förszk szigeteken

Karsten Hoydal versét fordítom egy készülő gyűjteménybe. Hümmögök, ízlelgetem a nyelvemen a förszk nyelv tengerszagú sóját, ereimben érzem a szavak meleg lüktetését. Megmártózom a metaforák mélységében. Úgy teszek, mintha időmilliomos lennék, pedig csak gyönyörködöm.

A förszk Észak hatodik nyelve, igaz, többnyire elsikkad nagyobb testvérei, az izlandi, a két norvég, a dán és a svéd mellett. Pedig ennek a kis nemzetnek majd ezeréves népköltészete van!

A mai förszkek és izlandiak ősei szinte egyidőben kötöttek ki az Atlanti-Óceán közepén, a Foroyar (dánul Faeröer) szigetcsoporton és az északabbra fekvő Izlandon, még a 800-as évek elején. Alig kétszáz esztendő múlva norvég fennhatóság alá kerültek, majd 1380-ban, a dán-norvég unió létrejöttével Dánia részévé váltak. A förszkek hivatalos nyelve így a dán lett, akarva-akaratlanul ezt beszélték évszázadokon át. Ugyanígy dán volt az egyház, a törvényhozás és az oktatás nyelve is, a förszk csupán az eldugott halászfalvakban, a kunyhók falai közt élt tovább.

Az írásbeli teendőket betelepült dán írnokok, jegyzők, papok, oktatók végezték, akik a hazai, koppenhágai egyetemen tanultak, s hozzászórtak, hogy itteni kapcsolataikban is anyanyelvüket használják.

Az első förszk nyelvű kézirat a Seydabraevid, 1298-ból maradt fenn. Érdekes párhuzam: ugyanebből a századból való a Praykódexben megőrzött első összefüggő nyelvemlékünk, a Halotti beszéd is (174 magyar szóval)...

A szigetek nyelvével sokáig senki sem törődött. Jens Christian Svabo is csak az 1700-as évek vége felé kezdte feljegyezni a már-már feledésbe merülő helyi szavakat, kifejezéseket, "hogya az utókor számára megmentse egy halódó nyelv még meglévő emlékeit". Buzgalmában minden szigetecskét felkeresett, házról házra járt, hogy feljegyezze az öreg halászok meséit, népdal-szövegeit. További fél évszázadba telt, míg honfitársa, V. U. Hammershaimb áldozatos munkával összeállította az első förszk nyelvtant. Ő viszont már nem "a haldokló nyelvet" kívánta dokumentálni a feledő utókoknak. Célja a népi nyelv megőrzése és rendszerbe foglalása volt.

Közel 500 éven át szegény rokonként élt tovább a förszk a kunyhók falai közt, a családi tűzhely körül, az utcán, a hivatalban, templomokban használt hivatalos nyelv árnyékában. Szárnya-szegetten, de makacsul.

Igaz, hogy az első förszk grammatika megjelenése óta több mint 150 esztendő telt el, ám a meggyászolt ősi nyelv nemcsak hogy új életre ébredt, de szinte csodákra képes ma is, hiszen egyre-másra új szavak, kifejezések látnak napvilágot, színpompás új virágok, amik épp itt, épp ebben az északi sziklás talajban gyökereznek, s ezért helyénvalóak. Persze a fordítónak minden érzékét, figyelmét, képzelőerejét latba kell vetnie, hogy felismerje sajátos színüket, pompájukat, gazdagságukat.

Foroyar 1948-ban önkormányzatot nyert el, s maga intézi belső ügyeit. Bár ma is Dánia része, saját országgyűlése van, ahol dönthet a szigetvilág életéről. Lakosainak száma körülbelül 35 000, a skandináv országokban élő, tanuló, dolgozó faeröeriek száma pedig majd 10 000-re tehető.

Az egyik legjelesebb faeröeri író, nyelvész és nyelvújító Janus Djurhuus, Észak Kazinczyja, aki életcéljául tűzte ki, hogy bebizonyítsa: a förszk pirulás nélkül a kultúrnyelvek közé sorolható. Djurhuus ennek a feladatnak szentelte életét, munkásságát. 1948-ban lefordította anyanyelvére Homérosz Iliaszát, majd az Odyszeát. Ezzel sikerült is beváltania ígéretét. Mégsem elégedett meg ennyivel. Prózai, cikkírói, oktatói munkássága mellett a faeröeri líra egyik legnevesebb, ma már klasszikusnak mondható művelője volt. A világirodalom nagyjait is megszólaltatta hazája nyelvén: Goethét, Schillert és társaikat. Öccse, Hans Andrias Djurhuus a szigetvilág legszeretettebb, legolvasottabb költői közé tartozik.

Az első szótárak fáradhatatlan munkásai, M. A. Jacobsen, Christian Matras és Jóhan Hendrik W. Poulsen nyomdokain ma virágzó irodalom bizonyítja: a förszk nép nem üres kézzel áll a világközösség elé. Költői, írói, nyelv művelői mind-mind új virágokat hoznak a közös csokorba. Szépeket, illatosakat, amiket többször is megnéz, megcsodál az ember. Ezért készül az a versgyűjtemény oly lassan, mint a Luca széke.

Karsten Hoydal néhány sorával búcsúzom:

Megtört a sziklák csendje.
Ősrégi dallam hangjait
paskolja vízként a szél,
s mi állunk várón,
hallgatjuk megigézve.

A szózat egyre erősebb,
szava viharként növekszik,
mind közelebből morajlik fülnkbe,
s lüktetve elárad ereinkben,
mint a vad hullámverés.

Mervel Ferenc
skandináv fordító, a stockholmi Népegyetem nyelvtanára

Nincsenek sokan. 20 000 fő Norvégiában, 15 000 Svédországban, 4 000 Finnországban és 2 000 Oroszországban. Legtöbbjük szétszóródva él, és eredeti lapp falukat csak nagyon északon találunk, például a norvégiai Karasjokot vagy Kautekeint, ahol a taxit is meg a bablevest is lappul rendelik.

Nomád életüket legtöbbjük kénytelen volt feladni, délre költöztek, ahol munka volt. Stockholmban lakik a legtöbb svédországi lapp.

Nyelvük finn-ugor. Tulajdonképpen egy nyelvről nem szabad beszélnem, mert például az északi lapp kénytelen "a nagy társadalom" nyelvén beszélni - vagyis svédül - egy déli lappal, mert egymás nyelvét nem értik.

Kultúrájuk alapja a rénszarvastenyésztés, a kézművesség és a nyelv.

A lappok alig egytizede foglalkozik rénszarvastenyésztéssel és a svéd állam tulajdonképpen csak ezeknek adott bizonyos megkülönböztető jogokat, mint az ország őslakóinak.

A kézművesség fontos kereseti forrásuk, s már ezt is fenyegetik az olcsó utánzatok. De az Északi Múzeumban, a Djurgårdi híd mellett, több teremben lehet valódi lapp tárgyakat meg a munkás lapp hétköznapiak sok részletét tanulmányozni.

A svédek csak nagyon keveset tudnak róluk, nem azért, mert az ország gazdasági és adminisztrációs központjától a lappok messze laknak, hanem mert életstílusuk nem élvez magas státuszt. Tudom, hogy kicsit sántít a példa, de van valami a magyar cigánnyal való összehasonlításban. A cigány akkor érdekes, amikor húzza a vonót vagy lop. A lapp meg amikor népviseletben van és jojkázik (ami hagyományos énekük) és amikor kellemet-

len a többségnek. Egy lapp büntette a faluban inkább beszéd tárgya mint egy többséghez tartozóé.

1968-ig csak svédül tanították a gyerekeket az iskolában. A többség kultúrgőgje kisebbségi érzést teremtett nagyon sok lapp gyerekben. A kábítószerek használata és az alkoholizmus nagyon elterjedt (ami hasonlít az indiánok helyzetére Amerikában). De a lapp nyelvet leginkább mégis a vegyes házasságok fenyegetik. Kultúrájuk szinte minden részlete veszélyben van. A rénszarvastenyésztők 5%-a nem érti a lappot, 20%-a nem beszél, 45%-a nem tud olvasni és 80%-a nem tud írni lappul. Az északi televíziók nyelvtanfolyamokkal próbálták segíteni őket a lappokat, hogy visszahódítsák elvesztett nyelvüket.

Az alacsony státusz nyilvánvalóan látható abból is, hogy például az északi lapp általában három-négy nyelven beszél, a svéd csak anyanyelvén. Így volt nálunk Óbudán is: a cigány minden nyelven tudott, a tót svábul meg magyarul is. A sváb már csak két nyelven. A magyar csak magyarul.

1619-ben jelent meg az első lapp könyv, azóta összesen 700 (svédül évente 10 000 könyv jelenik meg). A lutheri reformáció a lapp nyelv hasznára volt, megadta a lappoknak a kis-kátét, a zsoltároskönyvet, az ábécéskönyvet. A 19. századbeli nemzeti romantika, az egy haza, egy nép, egy nyelv eszméje már ellenük dolgozott. Az első eredeti lapp szépirodalmi könyv 1910-ben, az első gyerekkönyv 1975-ben jelent meg.

Az északi lapp írószövetségnek ma 50 tagja van. Egyesek valamilyen lapp nyelven írnak, mások a többség nyelvén. Két lapp könyvkiadó van Norvégiában, egy Svédországban. A lapp folyóiratok - egy kivételével - a többség nyelvén szólnak olvasóikhoz, esetleg egy-két vers vagy novella van bennük lappul.

Más formákban még évszázadokig is élni fog e kultúra, bár nyelvét bizonyára elveszti. A világ őslakói ma már sokkal militánsabbak a többséggel szemben, és nemzetközi szövetségekben kar-karöltve küzdenek jogaikért, konferenciákon vitatják problémáikat. Az eszkimók, indiánok és lappok kapcsolata az utóbbi évtizedekben megélnélt.

Gulyás Miklós könyvtáros-tanácsos

Szöllősi Antal

MAGYAROK SVÉDORSZÁGBAN (második rész)

Magyar borok

Észak-Európába elkerült magyar pénzek, tárgyak után évszázadok múltak el anélkül, hogy valamilyen formában nyomát találnánk magyaroknak Svédországban.

Szent István dénárjai után természetes talán, hogy a híres magyar borok elég hamar jutottak el Svédországba is, s itt a mai napig nagy népszerűségnek örvendenek. "A magyar bor 1310-ben már mint állandó áru szerepelt a Lengyelországba irányuló kereskedelmi szállítmányokban" (7). Kalmár Gergely kassai kereskedő szállított először tokaji bort néhány lengyel városba. Evek során példáját többen követték, s a tokaji bor fokozatosan kiszorított minden más bort az északi piacról. "Az egykori vámkamarák irattárában fennmaradtak az export számadatai is: míg 1519-ben 15 271 litert, addig 1754-ben már ennek nyolcvanötszörösét, 1 286 973 liter magyar bort szállítottak Lengyelországba, melynek egy része tovább vándorolt északra.

Magyar, lengyel, német és zsidó kereskedőkön kívül skót emigránsok is résztvettek a magyar borok forgalmazásában.

A skót puritánok vallási okokból hagyták el hazájukat. Poroszországba menekültek, onnan tovább vándoroltak Lengyelországba és Svédországba. Itt a Vasa család támogatásával le is telepedhettek, sőt 1573-ban vallásszabadságot kaptak.

A svéd hadseregben is sok skót szolgált, ahol önálló csapattestet alakítottak. "Részt vettek a lengyel királlyá választott erdélyi fejedelem, Báthori István hadjárataiban, polgárjogot nyertek" (9).

Skót borkereskedők szállíthatták Svédországba azt a 77 liter tokaji bort is, amely 1559-ben Gustav Vasa borospincéjében volt.

Az egyik fiának, III. Johannak szomszjas udvartartása — a feljegyzések szerint — több mint 1000 palack nemes tokaji bort fogyasztott el 1573-ban (10).

A XVIII. században Carl Michael Bell-

man (1740-1795) bordalaiban hosszsan dicsóíti a magyar borok zamatát, finomságát (11).

Magyar orvosok

Szent István dénárjainak és a magyar borok északi vándorútját a XVI. században Németország és Hollandia egyetemlein tanuló magyar diákok is követték, akik az ott tanuló svéd diákok hatására, hívására elkerültek Svédországba.

Magyarországon a középkorban alapított egyetemek (óbudai, pécsi, pozsonyi, veszprémi és esztergomi) nem voltak hosszú életűek. Ezért a katolikus fiatalok elsősorban az olaszországi (Pisa, Bologna, Róma, stb.), a protestáns vallásúak a németországi Frankfurt, Greifswald, stb.) és a holland (Utrecht, Leiden, stb.) egyetemekre jártak tanulni. Több magyar diák eljutott belga, francia és angol egyetemre.

Magyarország az orvosképzés tekin-

tetében teljesen külföldre volt utalva. Néhányan így kerültek el "az 1621-ben alapított uppsalai és az 1163-ban [valószínűleg 1631-ben! Szerk. megjegyz.] alapított stockholmi orvosegyetemre is" (12). Az 1456-ban alapított greifswaldi orvosegyetem a XVI-XVII. században Svédországhoz tartozott. Itt több magyar ifjú tanult, akiket Kristina svéd királynő és XII. Károly svéd király segített. Az 1600-as évek végén XII. Károly négy magyar diák részére Greifswaldban alapítványt létesített. Uppsalában is volt alapítvány magyar fiatalok részére.

Joel Ferenc orvos, 1508-ban Nagyszőlőssön született. 1526-ban már Németországban tanult mint orvostanhallgató. Később Berlinben, Stralsundban és Greifswaldban gyakorló orvos. Greifswaldban 1559-ben egyetemi tanárrá nevezték ki (13).

Manovius Frigyes (1592-1659) 1592-ben Boroszlón [Wroclaw] született. Járt Németországban, Franciaországban, Spanyolországban és Svájcban. 1622-ben Tübingenben lett orvosdoktor. Sokszor járt Magyarországon. "Megfordult Pozsonyban, Komáromban, Győrött és Késmárkon, növénygyűjtő szenvedélyétől hajtva bejárta a Kárpátokat, majd a bányavárosokba ment természeti titkokat kutatva. 1635-ben Brassóban bízták meg a városi orvosi tisztséggel és egyszersmind a városi gimnáziumban is tanítania kellett. Orvosi működéséért évenként 140, iskolai munkájáért 60, összesen 200 magyar arany fizetést kapott. Brassóban nem maradt sokáig, mert Krisztina svéd királynő által biztosított fényes fizetéssel 1649-ben a greifswaldi egyetemen lett orvostanár, mely állást haláláig töltötte be. Több tanulmánya Gyulafehérváron, Besztercén stb. jelent meg."

Kézművesek

Svédországba hívott politikai tanácsadók után a Vasa család uralkodása alatt az 1500-as években egy kiterjedt toborozás kezdődött el a szakképzett külföldi kézművesek iránt.

Az ideérkezett kézművesek, mesterek közt találhatók német építőmesterek, kőművesek, ácsok, asztalosok, kovácsok, bádógosok, fegyverkovácsok, ötvösök, szabók, nyeregkészítők, hajókötel - készítő és könyvnyomdászok; Hollandiából hajóépítők, vitorlavásonvarrók is. Franciaországból szabó- és cipésmestereket hívtak szívesen a svéd királyi udvarba. Ang-

liából, a Baltikumból, Lengyelországból, Oroszországból és Erdélyből is találunk néhány kézművest a Vasa család uralkodása alatt Svédországban.

Ebben az időben Európa különböző részein élő menekült protestáns csoportokból is sok kézműves és művész került Svédországba. Ezzel Gustáv Vasa célja az volt, hogy az elmaradott középkori birodalmát egy modern, egységes, erős országgá alakítsa át.

Az idegen kézművesek Svédországba való csábításához minden kapcsolatot igénybe vettek; elsősorban külpolitikai kapcsolataikat. Ebben az időben nem volt szokatlan az, hogy külföldi, politikai tanácskozásoknál vagy diplomáciai feladatok végrehajtása közben kézművesek toborzásával, szerződtetésével is foglalkoztak. Egy másik formája volt még a kézművesek Svédországba való hívására, hogy egy személyt azzal a feladattal küldtek Európa különböző országaiba, hogy ügyes kézműveseket szerezzen. Igénybe vettek olyan kereskedőket és kézműveseket is, akik hosszabb-rövidebb ideig már éltek Svédországban. A külföldi kézműveseket mindenfajta előnyökkel próbálták Svédországba csábítani.

Gustáv Vasa és fiai többnyire külföldi építészeket, építőmestereket alkalmaztak hatalmas váraik építésénél. A külföldi fegyverbehozatal is függővé tette háború esetén az országot, ezért az itt élő fegyverkovácsok, ágyúöntők részben függetlenítték Svédországot és minőségben emelték a svéd kézműves ipart. Az új technikák ezeken az ügyes külföldi mesterembereken keresztül terjedtek, és tudásukat így adták át a náluk tanuló svéd segédeknek. A külföldi politikai tanácsadók, építészek, művészek, kereskedők, bevándorlók és azok leszármazottjai ebben az időben nagyon sokat jelentettek a svéd külkereskedelemnek. Ezek a bevándorlók nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy gazdaságilag, kulturálisan, szervezetileg átformálja a Vasa-idők Svédországot.

A török előrenyomulása elől sokan külföldön próbáltak új életet kezdeni. A magyar ötvösmesterek közül többen vándorbotot kényszerültek kezükbe venni, amiről nagyon szépen ír Mihalik Sándor (15). Kis könyvéből megtudjuk, a vándorló magyar ötvösök útjára lépett **Sommer Mihály** erdélyi legény is. Járt Németországban, Hollandiában, Angliában, Svájcban és Franciaországban, de megfordult Konstantinápolyban is tizenöt esztendei bujdosása alatt. Ez a kiváló mesterember

1614-ben szabadult fel, s 1624-ben vette fel a brassói ötvöscéh (16). Külföldön eltöltött ideje 1614-1624 közé esik. Négy esztendőn át szolgálta a svéd királyt, mint udvari ötvösművész. "Az a svéd király, akit mint udvari művész szolgált, csakis a legendás lützeni győző, Svédországot az európai hatalmak sorába emelő, a protestantizmus legnépszerűbb hőse, ritka műveltségű, tiszta jellemű hős, II. Gustáv Adolf lehet" (17). (II. Gustáv Adolf svéd király Bethlen Gábor erdélyi fejedelem sógora, mivel 1626. március 2-án Bethlen feleségül vette a svéd királynő nővérét, Brandenburgi Katalint.) "Sommer Mihály remek alkotása a brassói Fekete-temp-lomban lévő s Enyeter Zsuzsannáról nevezett fedeleskupa" (18).

Sommer Mihály nincs egyedül a svéd királyok magyar származású ötvösei sorában, -említi könyvében Mihalik Sándor. Leírja, hogy a magyar ötvösművészetnek van egy másik kitűnősége, aki még nagyobb karriert futott be Svédországban. Nem is tért haza, hanem testvérével együtt, aki ugyancsak ötvösmester volt, végleg Svédországban telepedtek le.

Novoszádý Zsigmond 1666-ban született Lőcsén, öccse Kristóf három évvel később, 1669-ben született. Ezek a messzi északra került ötvösművészek annak a Novoszádý István ötvösmesternek a fiai, aki az ottani evangélikus egyház anyakönyvei szerint 1663-tól szerepel Lőcsén. Szülőföldjétől távol legelőször a fiatalabb Kristófra bukkanunk, aki a pomerániai Stargardban van. Itt 1693. november 22-én St. Marien templomban feleségül veszi Anna Juliane Ionast (19). Egy évvel később Stettinben 1694 novemberében születik első gyermekük, Dorothea Elisabeth, akit az ottani St. Jakobi templomban kereszteltek meg. 1694-től 1732-ben bekövetkezett haláláig az akkor Svédországhoz tartozott Stettinben élt. Itt sikerült a város közmegbecsülését megnyernie, s kedvező anyagi és művészi viszonyok között nagy karriert futott be. 1696. május 1-én mint ötvöst és ékszerészt felvették a város polgárai közé. A helyi ötvöscéh is befogadja (20). A következő év elején olyan kitüntetésben részesült, amely egyszerre a magyar művészettörténet legjelesebb mesterei sorába emeli ötvösmesterünket. 1697. március 29-én a svéd király kegye Philipp Jakob Hellwig utódjává tette, s ugyanakkor "Königlichen Hof- und Schlossjouvelier"-nek nevezte ki" (21). Így Stettin város legnagyobb rangú és legtekintélyesebb mestere lett.

(7) Pap Miklós: *A tokaji*. Gondolat kiadó, Budapest, 1958. 254. old.

(8) Halász Zoltán: *Kis könyv a magyar borokról* Corvina kiadó, Budapest, 1981. 188-189. o

(9) Halász Zoltán: I.m.: 189. o

(10) Tandberg, Olaf T.: *Kärleken till Ungern delas av många*. Tempus, Stockholm, 3. szám, 1983. január 20., 20. o

(11) Bellman, Carl Michael: *Fredman epistolái és dalai*. Válogatta és szerkesztette, jegyzeteit, utószavát írta: Csatlós János. Századvég kiadó, Budapest, 1993. 311. o

(12) Bartók Imre: *Svéd-magyar orvosi kapcsolatok* Budapest: (Svenska Institutet, Stockholm), 1969. 7. o

(13) Bartók Imre: I.m. 9. o

(14) Bartók Imre: I.m. 9. o

(15) Mihalik Sándor: *Magyar ötvösművészek Svédországban*. Buda-

pest: (Svenska Institutet, Stockholm), 1968. 32. o

(16) Gyárfás Tihamér: *A brassai ötvösség története*. Brassó, 1912. 104-15. o

(17) Mihalik Sándor: I.m. 8. o

(18) "Sommer Mihály művészetéről Horváth Henrik az 1933. évi stockholmi nemzetközi művészettörténeti kongresszuson *#Ungarische Barockgold-schmiede in Schweden*" címen nagysikerű előadást tartott. Ugyanakkor tette közzé azt a megállapítását, hogy "a brassói Enyeter-kupa Sommer Mihály műve". Mihalik Sándor: I.m. 8. o

(19) *Trauch der Marienkirche zu Stargard in Pomm.*

(20) Hellmuth Bethe: *Stettiner Goldschmiede und ihre Werke vom Anfang des 15. bis zum Anfang des 19. Jhdts*. Monatsblätter der Gesellschaft für pommersche Geschichte und Altertumskunde. 47. évfolyam (1933) 39. o

(21) Rittershausen, Carls: *Stettiner Hofgoldschmiede*. Pommersche Tagespost, 1933. 52. szám (Folytatjuk)

HAJÓN ÉS REPÜLŐN, SZEKÉREN ÉS GYALOG

Beszélgetés a 60 éves Szigethy Sándorral

Ez év szeptember 23-án töltötte hatvanadik születésnapját Szigethy Sándor. A kerekévforduló alkalmát megragadva telefonon kerestük fel a jubilálót. Hol lelkészként, hol gimnáziumi tanárként, hol utazóként emlegetik.

- Melyik besorolás a helyes?

- Végső fokon mindegyik igaz, s még hozzátenném: örök tanuló is vagyok, amint azt tanárként az egyik kedvelt hivatásbeli jelmondatommal vallom: "Tanítva tanulunk" (=Docendo discimus). Az egyház iránti érdeklődésemet és későbbi pályaválasztásomat az igen sok összetevő mellett természetesen a családi háttér határozta meg.

A tágabb famíliában evangélikus, református és katolikus papok fordulnak elő. Nagyapám nagyapja sárvári evangélikus lelkész volt a múlt század első felében. Én azonban most - a pápai és debreceni református kollégiumok (3 évi) hatása mellett, s tekintettel egyházunk elklerikalizálódására - legszívesebben egy világi ember rokonom és keresztapám, Mesterházy Ernő dr., dunántúli evangélikus egyházkerületi felügyelő jelentőségét szeretném kiemelni, aki 23 éves koromig egyházi kérdésekben legfontosabb tanítóm és tanácsadóm volt.

- Sárvár, Pápa, a Dunántúl, egy nem mindennapi családi háttér... Ezek voltak hát a meghatározók?

- Igen, hiszen Vas megyében, Kemenesalja szélén, a Rába-menti Felsőpaty helységben születtem. Ennek a vidéknek az evangélikussága az ellenreformáció idejétől mind a rekatolizációnak, mind az elnémetesítésnek ki volt téve. Keményfejű, makacs nép lakja a vidéket. A "pángermán" náciizmus miatt a nyakunkba szakadt "pánszláv" kommunizmus idején politikai nyomásra keresztapámat menesztették tisztségéből, s csak azért nem tették végülis földönfutóvá, mert Rábabogyoszló tanácselnöke - a legzordabb időkben - letelepedési engedélyt adott számára.

- Hogyan kanyarodott életutad Észak felé?

- Az iskoláimat három felekezet gimnáziumaiban, Szombathelyen, Pápán, a Budapest-Fasoriban és Debrecenben végeztem, majd teológiát tanulni Budapestre mentem. A családi hatások, a szükség, az "osztályharc" mind közrejátszottak abban, hogy milyen pályán indultam, s abban az elhatározásban is, melynek nyomán 1956. november 21-én Sárvárról Szákra kerékpároztam, majd innen szekéren és gyalog jutottam át az ausztriai Lutzmannsdorfba, azaz Locsmándra. Klossterneuburg menekülttáborában rám bíz-

ták a lelkipozíciót, s az egyik északnak indított csoporttal együtt 1957. március 7.-én érkeztem Svédországba. A lundi fakultáson - és egy ideig Göttingenben is - folytathattam a Budapesten megkezdett teológiai tanulmányaimat. Eközben jártam a menekülttáborokat és alkalomadtán istentiszteleteket tartottam. 1957 szeptemberétől ezt a munkát már Glatz József evangélikus lelkészre bízta, akit a Luthéránus Világszövetség ajánlására a Svéd Egyház külön erre a munkára hívott meg az ausztriai Klagenfurt menekülttáborából.

- Hosszú volt az út Sárvártól Lundig. Merre vezetett tovább?

- A leghosszabb utat ezután tettem meg, mégpedig hajón, Szépfalusi István bécsi lelkész jóvoltából, aki megbízatását átruházta rám: Génuból - Málta érintésével - magyar menekülteknek lehettem - zöldfülű teológusként - hajólelkésze az Ausztráliába, Perth-ig illetve Melbourne-ig vezető útukon. Ez az út oda-vissza 60 napig tartott. Különösen szép élmény marad az 1957-es karácsonyesti istentisztelet a szuezi csatornán, illetve az ünnepi istentisztelet a Sinai-félsziget mentén; az arabiai Aden, Szomália, Borneo és Jáva partjai, a Singapore-i illetve Dzsakarta-i kikötések... És Posszeidon tengeristen "keresztelője" fecskendővel az Egyenlítő érintésekor az Aurelia nevű olasz személyszállító hajón.

- Gyalog, majd kerékpáron, szekéren és

buszon, vonaton és hajón, taxin és repülőn utazva Balázs Ferencet idézve bizonyára elmondhatod, hogy "bejártam a kerek világot".

- Távolról sem az egész világot, de zárándokoltam gyalog a római Via Appián, a jeruzsálemi Via Dolorosán, ugyanúgy az egyiptomi piramisok között és a tuniszi Karthágóban, Cyprianus, Tertullianus és Augustinus egyházatyák nyomában.

Vallásstanári ismereteim felújítására a legszívesebben Ázsiába utaztam, ahonnan valamennyi világvallás is származik. Körösi Csoma Sándor Calcutta-i munkahelyét és Dardzsiling-i sírját kétszer is felkerestem. Az ő nyomdokain és Sven Hedin svéd utazó nyomában járva Delhiből Srinagarba busszal, onnan pedig Lehbe - Ladaknak, a Föld legmagasabban fekvő lakott területének központjába - taxival utaztam. Az ő idejükben több hetet igénybe vevő transzhimalájai utat én két nap alatt tettem meg. A transzsibériai vasúton éppen a Szovjetunió végnapjaiban, 1991-ben vonatoztam - Mongólián át - a kínai fővárosba. A repülőút - 1992-ben - hazafelé már Oroszország felett vezetett - non stop - Koppenhágába.

Gépkocsit nem vezetek, de a rénszarvas-hajtást (Gällivare-ban) és a sportrepülő-vezetést (Eslöv-ben) kitanultam. És körülrepültem a földet, igaz, csak utasként...

- Miként hasznosítottad a látottakat-

Eslöv-Lund táján sétarepülés előtt: Szilas Attila, fiai Márton és Gáspár, Szigethy Sándor és a gép szárnyán Koltai Pali (1972)

Lhászában /Tibet (3600 m) Háttérben a Potala-palotával és a Himalájával

hallottakat?

- A vallástanárkodásom mellett világi tárgyaim: a történelem, filozófia és lélektan. 1963-ban a dániai Szilas Attilával egy időben végeztem a teológiát, de közvetlenül ezt követően már vallástanári állást kaptam Malmöben. 1966-ban Växjöben lelkésszé szenteltek, s ha "paróchus" lelkésznek nem is, de 1968-tól - 14 éven át - az évenként megrendezett magyar evangéliumi ifjúsági konferenciáknak - részben Cseri Gyula református lelkésszel együtt - "ifjúsági lelkésze" voltam. A magyar egyházi munkában gyakorlatilag diákkorom óta résztveszek tanítással, szolgálattal.

- Vezérigéd, jelmondatod van-e?

- A már idézett latin bölcsélet mellett a 24. zsoltár 1. versével vallom: "Az Úr a Föld és annak teljessége!"

- Amikor most 60. születésnapod alkalmából a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek és azok Egyháztanácsa nevében kérjük és kívánjuk:

Isten éltesse, Sándor!, -egyben, a te jelmondatodat parafrázálva óhajunkat is kifejezzük: Adja Isten, hogy még sok éven át -tőled taníttatva - tanulhassunk, hogy tanulva mi is taníthassunk!

MVP

A Nyugat-Európa különböző országaiban évenként megrendezett konferenciáknak Szigethy Sándor nemcsak ifjúsági lelkésze, hanem krónikása is volt. Hadd álljon itt néhány részlet a jubiláns ifjúsági konferenciái beszámolóiból, a *Természettudomány - és hit?* valamint *A teológia jövője* - 1980-ban

elhangzott, de ma is aktuális, kérdéseiről:

Természettudomány - és hit?

Mi következik abból, hogy a természettudomány csak a mérhető, mennyiségileg összefüggő és szükségszerű anyagit vizsgálja?

1. A természettudományos megismerés mindig modell-szerű. Nem a természet egészével foglalkozik, hanem mindig csak a modellel - ami a valóság erősen leegyszerűsített képe. Például: mindenki ismeri Niels Bohr atommodelljét. Ez bár megközelíti a valóságot, de nem meríti ki azt és nem azonos vele.

2. A természettudomány objektivista, vagyis a megfigyelő kutató személye ki van kapcsolva. Ez előnye és hátránya. Érték-indifferens. Ez jó. De nem lenne szabad elvvé tenni, hogy csak így közelíthetünk a valóság más területeihez is!

Elemző mivoltánál fogva, más kérdések fel sem merülhetnek benne. Például hogy miért van maga az összefüggés?! - Itt kell rámutatnunk határaitra, korlátaira.

1. Nem keres választ arra a kérdésre, hogy az egész világ miért van?

2. A természettudományos világképből kimarad mindaz, ami nem általános, hanem egyedi. Így például Krisztus feltámadása. Nem tudnak mit kezdeni vele. Röviden: kimarad belőle a tapasztalat egésze, a "totalitáris dimenzió".

3. Kimarad mindaz, ami személyes. Pedig az ember személy, és a személyes kategóriákból kiindulva ismerünk.

4. Kimarad az értékek területe is, és mindaz, ami a szellemi dimenzió. Pedig min-

den ember túlmegy a korlátain s ez már - nem vallási értelemben is - a hit vonalába tartozik.

5. Kimarad belőle a szabad döntés területe, vagyis az erkölcsiség igen fontos kérdése. A tudomány megalkotta a mosógépet (gyakorlati használhatóság!), de az atombombát is létrehozta. Erkölcsi kérdésekben nem képes dönteni! A jó és rossz kérdésében az erkölcsileg érett embernek magának kell döntenie; e feladatot semmiféle tudomány se veheti le a válláról.

Summa summarum: A természettudományok sok áldást jelentettek a világnak, az emberiségnek. De ha az általuk létrehozott szemléletmód - és módszer - az élet más területein is kizárólagossá válnék, annak káros következményei lennének.

Beilleszthető-e Isten a tudományos szisztémába?

Igen is, nem is. Tény, hogy a természettudományos valóságon kívül más is van. Deus semper maior (=Isten mindig nagyobb), következésképpen nem tudjuk őt beilleszteni rendszerünk korlátai közé. A természettudományos mentalitás kizárólagosságra törekszik: csak ez, és semmi más, azaz korlátozni akar.

Weissmahr Béla professzor előadásában számos rejtett összefüggés került napvilágra és sok lényeges kérdés megvitatásra. A program végén ezek a hamleti gondolatok jártak a krónikás fejében: "Több dolgok vannak földön és égen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes." (1980)

Szigethy Sándor

Merre tart a teológia?

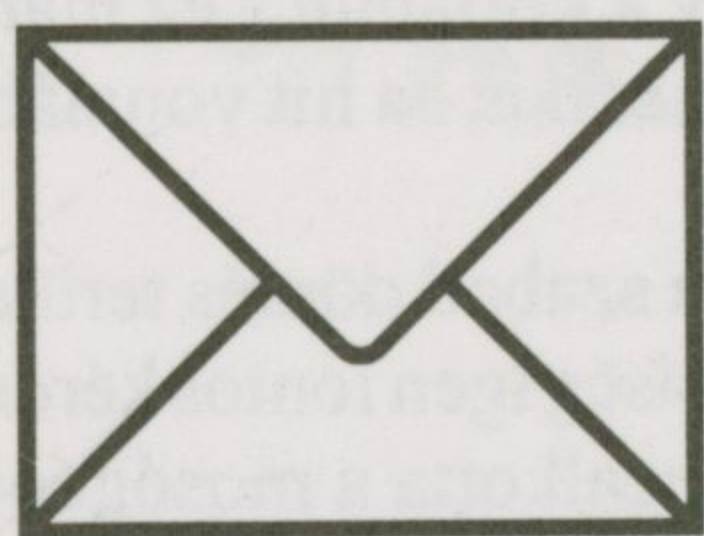
Az Egyházak Világtanácsa missziói világkonferenciáján (Melbourne, 1980) hangzott el a megállapítás, hogy az úgynevezett európai teológia elérkezett fejlődésének végpontjához, s ma már nincs mit adnia. Elvégezte a magáét, mégpedig nagyszerűen, de a benne rejlő lehetőségek végül is kimerültek. Ennek a teológiának egyik "nagy öregje" a maga és társai helyzetét Mózesével hasonlította össze, aki a Nébo hegyén állva láthatta még az országot a másik oldalon, de isteni hang útján megtudta, hogy ő maga sosem fog belépni oda. Másoknak kell átvenniük a vezetést a Jordánon túlra. Miért?

Ennek az az egyik főoka, hogy az európai - és északamerikai - teológia már nem képes feldolgozni a kereszténység mibenlétét, identitását a többi világvallással és kultúrával való konfrontációjában.

Akárhogy is alakul a jövő, jó ha emlékeztetünkbe idézzük, hogy a keresztény teológia - végső soron - nem európai eredetű. Bölcsője Ázsia délnyugati és Afrika északi részein ringott...

(1980)

-y -r (Szigethy Sándor)

LEVELESLÁDA

"Csacska beszédek"

Békássy Zoltán Lundban élő nyugalmazott református lelképásztor az Új KÉVE 93/3. számában megjelent *Imával és karddal* című íráshoz igen érdekes adalékokat közlő több oldalas levelében. Ebből közlünk itt részleteket:

"Kifogásolom ezt a fogalmat: 'Államalapító'. Ez az értékelés I. István király

legfőbb érdemének elismeréseként született meg. Ezt alázatos hódolatként, kritikátlanul fogadták el és szelvényben-hosszában élnek vele. Amde ez nem igaz, nem helyes megállapítás. Történelmietlen. Csak propagandának volt jó, s arra való, hogy elfeledtesse az elődöket, a régmúlt időket, kapcsolatokat és gyökereket. Mintha csak ők től kezdődne a létünk, államunk, történelmünk.

A tény ez: Egy létező államnak volt Vajk a hercege, az uralomnak trónörököse, és lett fejedelme pár évig, aztán 1000-tól királya, István néven. Aminthogy megszűnt ekkor Vajknak lenni és bajor vasasai segítségével megszüntette az addigi vérszerződéses törzsszövetséget s egyeduralkodó törvénnyel, fölsozlatta a fejedelmi tanácsot, újat kreált az idegen (bajor, stb.) lovagokból és keresztyén papokból. Ezekkel új törvényeket alkottak, s tette azokat kötelezővé. A hét törzs közötti gyepüket (határokat) királyi birtokká foglalta le. Ezek lettek a vármegyék, melyekbe fokozatosan olvadt bele minden törzs területe. Megtiltotta a 'természeti' - ősi - vallásuk gyakorlását. Az ősi műveltséget szövetségesei barbárnak minősítették, pogányoknak tekintve a népet. István erővel megkereszteltette az ország lakosait. Megtiltotta az [ősi] műveltségre és vallásra emlékeztető minden tárgynak használatát... A táltosokat, igriceket, mesemondókat, regösöket üldöztette, de a nép fiait is, ha 'pogánykodáson' kapták őket. Új vallást, új műveltséget hozott be az országba, s új 'nemességet' alakított ki - idegenekből. Ezekkel uralkodott az örökölt államban. Királlyá nyilvánításával és megkoronázásával csak keresztyén szempontból keletkezett új állam... István tehát csak a keresztyén magyar állam berendezkedést 'alapította' meg az ősi földön és államban. Nagy vérvesztéssel és a gyökerektől való elszakadással új 'lelkiségnek' kellett kialakulnia, hogy a 'keresztyén Nyugat' meg ne semmisítse államunkat és nemzetünket. Ezért István mindent 'szemétnak és kárnak' ítélte, ami a 'régiekre' tartozott, s amint a Vajk nevet is elhagyta, úgy hagyta el a múltat is. A keresztyénségnek sikerült azt a nemzet lelkéből s tudatából is kitörölnie. Íme, bizonyítéka ma az 'államalapító' jelző gatlátalan - s vele olyan glória - használata, mely hamis fényből tevődik össze. Ma, visszatekintve ezer esztendőre, megállapíthatjuk, hogy István munkája azért lett áldássá, mert ennek köszönhetően létezhetünk ma is. De személyének ilyen értékelése azt sugalmazza máig, hogy vele kezdődött a magyar történelem, s csak itt lettünk ázsiai barbárokból más népek rovására államalkotókká. Ebből következik, hogy jelen történelmünk is válságos, és most is a lét-nemlét, elpusztulás vagy megmaradás sorsfordulatai rémlenek föl a láthatáron.

Múltunk, gyökereink feltárására, valóságos őstörténelmünk és háromezer éves jogosultságunk tényének publikálására van szükség. Magyar Adorján polihisztor Ősműveltség, és Szekeres Ferenc régész Amit az idő eltemetett című munkáiból, valamint sok más nyelvész, történész, kutató elfogulatlan írásaiból fölismerhetők, hogy a hét törzs szövetsége a magyar törzs vezetésével nem 'honfoglalást', de etnikai rokon népek - 'előmagyarok' - hazáját (államát) szabadította föl, és jogos örökösként vette birtokába, egybeolvadva a 'föld népével', melynek nyelvét ismét megtanulta, s a vezető fejedelem törzsének nevével nevezte el az államot és népet.

Az első századokban ezt még tudták. A krónikák is ezt mondták el. Sőt: többé-kevésbé a 'föld népének' tudatában máig is fennmaradott. Csakhogy ezt [a tudatot] a nem-magyarok 'csacska meséknek' minősítették...

791-ben Nagy Károly frank király... az avarokat üldözve behatolt a Duna-Tisza közére, kifosztván magát a fővárost is. A Tiszántúlt bolgárszlávok szállták meg, birtokba véve a Délvidéket is. A bécsi síkság a frank birodalomba kebeleztetett be és lett Ostmark néven provincia. A Dunántúlon szláv érdekltség ala-

kult frank védnökség alatt. Ez volt annak a kornak Trianonja. De az avarok megmaradtak a Kárpát-medencében. Csak az avar állam szűnt meg. Az Árpád vezette hét magyar törzs szövetsége, a magyarok, 895-ben fokozatosan elfoglalták a Kárpát-medencét, fölzsabadítva az itt élő etnikai rokonságú szkíta-szarmata, jazig, hun-avar népeket... A magyarok is a Fekete-tenger partvidékéről származó turáni nép voltak. ugyanazon nép, mely tudatosan törekedett Attila 'örökségének visszafoglalására', s államának visszaállítására...

Ezért, nem István király volt az államalapító. Csak az 'ősi' 'államot' új, modern királysággá szervezte át. Új hittel, új kultúrkörbe bekapcsolván azt.

Íme a régi, a nép tudatában és hagyományaiban élő ismereteknek 'csacska meséknek' minősítése - és üldözéseknek, hamisításoknak - nyomán az idő valóban eltemette ezeket. Torz, erőltetett történelem, nyelvelméletek stb. után ideje megismerünk azt, amit komoly tudósok ásatások sokezer nyi leletei és ezek összefüggései vagy egyéb elemzések alapján kiderítettek, tudniillik azt, hogy a népnek csacska beszédei nem mesék voltak, hanem történelmi tények. Igazság!"

Békássy Zoltán

nyugalmazott református lelképásztor

Méltató sorok

Engedjétek meg nekem, hogy Lelkigondozói Szolgálatunk nevében -és magánszemélyként is- az Új KÉVE-hez e levél útján szívből gratuláljak. Nagy örömmel olvastam sokoldalú és színvonalas egyházi folyóiratokat! Jó lelkiismerettel állíthatom, hogy a nyugat-európai magyar protestánsok egyik legsikerültebb iratát adtátok ki és ennek szívből örülök.

Mind a helyi, gyülekezeti beszámolók, mind a Svédországon kívüli hírek igen fontosak. Jó, hogy tájékoztattok a nyugat-európai protestáns vonatkozású eseményekről, és hogy egyházi híreken kívül mást is hoztok (történelmi, irodalmi cikkek stb). Az Írott szó című cikkbe kívánczok a mi, Ulm-környéki kis gyülekezeti lapunk, "A hal" címmel. Testvéri üdvözlömet és jókívánságaimat küldöm,

Varga Pál

a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat lelkes elnöke

Nem tétlenkedtek

Örömmel üdvözöltem az augusztusi Új Kévet, s benne számtalan jelét annak, hogy nem tétlenkedtek, sőt működésük színvonala sem vall valamely nyugati periférizmusra.

Levelem sajnos csupán arra szorítkozik, hogy jelzés és gesztus legyen irányotokban, köszönet gyanánt és annak jeleként, hogy élünk, megvagyunk, s álljuk a harcot vitézül...

A konfirmandusoknak küldöm jókívánságaimat, Isten áldását kérve hitvalló életükre.

Mindnyájatokat, Családjaitokat, baráti-nemzeti körötök összes tagjait sok szeretettel üdvözlöm:

Tókes László

a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Püspöke

"Az aratnivaló sok..."

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek híveinek és Egyháztanácsának

Krisztusban szeretett Testvéreim!

Megható örömmel vettem kézhez a svédországi magyar protestáns hívek adományát, melyet távoli testvéreink az erdélyi szórványmagyarok gyülekezeti lapjára, a Felebarátra gyűjtöttek össze. Szétszórt magyarjaink nevében hálás szívvel mondok köszönetet érte, mindenekelőtt Istennek, aki előtt nincs sem akadály, sem távolság, és országhatárok vagy tengerek sincsenek. Ha Ő megindítja a szíveket, útjába nem állhat senki és semmi sem. Istené legyen tehát a dicsőség azért, hogy ti választott új hazátokból egy megtépázott, sok könnyet és nyomort látott kicsiny ország nyelvi és vallási nyomora mellett még ezernyi más gondot is hordozó elesett népére figyeltetek. Köszönjük, hogy meghallottátok az erdélyi Mezőség nyomorának, Dél-Erdély évszázados templomainak, a Kárpátokon kívüli Ó-Királyság

(Regát) gazdasági menekültjeinek bethesdai kiáltását: "Nincs emberem! Nincs emberem!" - és ti odaszegődtetek az Áldott Orvossal együtt mellénk. Ady Endrét idézve mondjuk Isten után nektek is: Köszönöm, köszönöm, köszönöm.

Az elmúlt évben a Felebarátra is, mint a legtöbb hazai sajtókiadványra igen nehéz idők jártak. Több mint egy évet szünetelt pénzhány miatt a kiadása, és hiányzott, nagyon hiányzott szórványhíveink asztaláról, miként a mindennapi kenyér.

Ez év nyarára végre sikerült rendeznünk azokat a pénzalapokat, melyeket erdélyi gyülekezeteink adnak össze rendszeresen a lap kiadására és szórványhíveink gondozására. Így minden bizonynyal újra rendszeressé válhat megjelenése és áldott szeretetszolgálat is.

A svédországi testvéreink által adományozott pénzösszeggel - eredeti elképzeléseink szerint - a lap kiadásához és előállításához nélkülözhetetlenül szükséges szövegszerkesztőt szeretnénk vásárolni Magyarországon az ősz folyamán. Amennyiben megérkezne a nyáron egy svájci segélyszervezet több mint egy éve ígért ilyen berendezése, a svédországi szeretetadományukkal kiegészítjük eddigi kevéske pénztartalékainkat, hogy azzal egy olcsóbb terepjárót vásárolhassunk, melyet már évek óta nélkülözünk a felmérő, lelkigondozói munkában.

Közben egyre sokasodnak mulaszthatatlan tennivalóink. Ez év elején létrehoztuk a **Romániai Református Szórványszolgálatot** és az ezt támogató, hivatalosan is bejegyzett **DIASZPÓRA ALAPÍTVÁNY**t. Ezen a nyáron több mint ezer erdélyi református, katolikus, unitárius és evangélikus szórványgyermeket és fiatalot oktattunk anyanyelvi-evangélizációs táborokban, hogy valamiképpen megmentsük őket a beolvadástól, hitünknek és a nemzetnek.

Sok a tennivaló, "az aratnivaló sok, és a munkás kevés", de hisszük, hogy munkánk nem lesz eredménytelen, ha olyan közeli és távoli testvérek állnak mellénk, mint a svédországiak, hitükkel, szívükkel, és Istennek kedves áldozatukkal. Istené legyen mindezért a dicsőség!

Végezetül szeretettel meghívjuk az egyháztanácsot egy erdélyi autóbuzos körútra, ismerkedésre, kapcsolatfelvételre, gyülekezetlátogatásra. Az országon belüli költségeket fedezni tudjuk, az időpontot pedig tavaszra, nyárra vagy őszre közösen rögzíthetjük. Isten áldása legyen mindannyiuk életén és szolgálatán.

Testvéri szeretettel

Vetési László
a Diaszpóra Alapítvány elnöke

Hova - tovább

?

A **Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör** felhívja mindnyájatok figyelmét arra, hogy fennállása történetében először könyvet készül megjelentetni. Teszi ezt azért, mert felelősséget érez aziránt, hogy svédországi honfitársunk, a Göteborgban élő, eredetileg nagyváradi **Tóth Károly Antal**, az *Ellenpontok* egykori szerkesztője, nyilvánosság elé tárhasa az első és egyetlen romániai magyar szamizdat kiadásának, terjesztésének hiteles történetét. A könyv ezen kívül a szerző más, kisebbségi kérdésekkel és azok elképzelhető megoldásaival foglalkozó írásait is tartalmazza. Témája mindnyájunk által átélt, mégis alig ismert jelenkori történelem.

Címe: *Hova - tovább?* Alcím: *Az Ellenpontok dokumentumai, esszék, tanulmányok.* Előfizetési ára **100 svéd korona**, mely összeget a **4637418-7** pg számlára kérjük befizetni *Went Ida* megbízottunk nevére, legkésőbb 1993. december 15-ig.

A könyv megjelenését március végére tervezzük. Igen fontosnak érzett akciókat csak úgy tudjuk véghezvinni, ha sokan, minél többen segíttek.

Az Önképzőkör vezetősége

Sokféleség és párbeszéd

A Svédországi Fiatalok Országos Tanácsának meghívására 1993. szeptember 25-26.-án részt vettünk egy úgynevezett "MOD" (mångfald och dialog = sokféleség és párbeszéd)-tanfolyamon, melyet a Helsingborg melletti Sundsgårdens népfőiskolán rendeztek meg csodálatos környezetben.

A tanfolyam célja az volt, hogy párbeszédet folytassunk a napjainkban felerősödő idegengyűlöletről és a rasszizmusról, valamint élményeinkből, ötleteinkből kiindulva próbáljunk megoldást találni eme jelenségek leküzdésére. Mint a tanfolyam neve is tükrözi, főleg csoportbeszélgetésekre került sor, így mindenkinek lehetősége volt saját álláspontja kinyilvánítására, a tennivalókról és a kivitelezés akadályairól való beszélgetésre.

A tanfolyamon mintegy húsz különböző bevándorló-, illetve ifjúsági egyesület, különböző felekezetek képviseltették magukat, nem beszélve a Bevándorló Hivatalról és a Caritas nevű segélyszervezetről. A Svédországi Fiatalok Országos Tanácsa ígéretet tett a tanfolyam kiértékelésére.

Harkó Ildikó és Bálint Emese Orsolya

Lelkigondozói konferencia

Debrecenben

Augusztus 3-10. között a debreceni református kollégiumban rendezték meg az Európai Lelkigondozói Konferenciát, amely egyesíti a református, evangélikus, római katolikus, ortodox, baptista, metodista, zsidó egyházak és felekezetek szakembereit. Európa 25 országából, valamint az Amerikai Egyesült Államokból és Izraelből több mint 120 lelkipásztor volt jelen a találkozón. Első ízben vettek részt ilyen jellegű konferencián a magyar, lengyel, cseh, szlovák, orosz, bjeloruss, stb. egyházak lelkészei és professzorai.

Az előadások témái a család- és házasság gondozást, a kórház- és börtönmisszió, valamint a lelkipásztorok gyülekezeten belüli lelkigondozói szolgálatát ölelték fel.

Reformátusok Lapja, 1993. augusztus 22.

Stockholmban tartotta ülését az RVSZ

Végrehajtó Bizottsága

A Református Világszövetség Végrehajtó Bizottsága július 17-30. között tartotta ez évi ülését Stockholmban, a Svéd Missziói Szövetségi Egyház meghívására. A Svéd Missziói Szövetséghez tartozó gyülekezetek a XIX. századi lelki megújulás eredményeként jöttek létre. A mozgalom fő célja az államegyházi rendszer ellen való tiltakozás volt. A Szabad Gyülekezetek Tanácsát 1891-ben hozták létre, vallva a keresztyének szabad társulását a helyi gyülekezetekben. Hitvallásuk nincs, a Szentírást fogadják el a hit egyedüli forrásának. A gyermek- és felnőttkeresztséget egyaránt gyakorolják. Saját teológiai szemináriumuk van Lidingöben, amelyen 120 hallgató készül a lelki szolgálatra. Missziói munkásaik dolgoznak Zairében, Kongóban, Indiában, Pakisztánban, Japánban, Dél-Amerikában. A Missziói Szövetségnek 80 ezer tagja van, akik 1047 gyülekezetben élnek és 574 lelkészük végzi a szolgálatot. A Református Világszövetségbe mint kongregacionalista egyház tartoznak.

Reformátusok Lapja, 1993. augusztus 22.

A szerkesztő megjegyzése: Sajnálatos, hogy a stockholmi VB-gyűlésről előzőleg nem volt tudomásunk, és sem a Svéd Missziói Szövetségi Egyház, sem a magyar küldött nem keresett kapcsolatot a református híveinket is magába tömörítő itteni magyar protestáns gyülekezettel.

Keresztelők

"Engedjétek hozzám jönni a kis gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten országa."

Máté 19, 14

Fellegvári Tibor és Bincsó Annamária gyermekét

Fellegvári Tamás-Pétert

1993. augusztus 28-án kereszteltük
a Tollarp-i templomban.

Keresztszülei: Helfrich Péter és Iréne.

"Örüljétek azon, hogy neveitek fel vannak írva a mennyben." Lukács evangéliuma 10, 20

Andrássy Zoltán és Mária gyermekét

Andrássy Hunort

1993. szeptember 19-én kereszteltük
Göteborgban a St.:Jakob templomban.

Keresztszülei: Tóth Károly Antal és Ilona.

"Örökkévaló szeretettel szerettelek téged, azért terjesztetem rád az én Irgalmasságomat."

Jeremiás könyve 31, 3

Balázs Sándor és Balázs Erzsébet gyermekét

Balázs Pétert

1993. október 10-én kereszteltük
Stockholmban a Betlehem templomban.

"Az Úr kegyelme öröktől mindörökké van az őt félőkön."

Zsoltárok könyve 103, 17

"Tegyetek tanítványokká minden népeket,
megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a
Szentléleknek nevében." Máté 28, 18-20

Házasságkötések

"Légy a mi segítségünk Urunk és szólj hozzánk most és
életünk minden idejében, s adj engedelmes szívet, hogy
kövessük akaratomat. Ámen."

"Minden dolgokat szeretetben történjék." 1 Korinthus 16, 14

1993. május 9-én a Stockholm/Jakobsberg-i Viksjö
templomban

Hunyadi László és Kovách Tünde

házasságkötésére Isten áldását kértük.

"Boldogok voltunk azon a napon és boldogok vagyunk ma is."

"Az Úrban való öröm a ti erősségeitek." Nehémiás 8, 10

Isten áldását kérjük

Mark Diacono és Nyiredy Zsuzsanna

házasságkötésére,

melyre 1993. szeptember 4-én

a Zugligeti plébánia templomban került sor.

"Nagyon kell ma a boldogság / Zengő kertnek mese zenéje
Nagyon kell a friss boldog párok / Virágos és muzsikás éje."

Ady Endre

"Egymás terhére hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus
törvényét." Galata levél 6, 2

Ezzel az igével kértük Isten áldását

Eckhardt György és Szabó Eszter

házasságkötésére

1993. szeptember 11-én

a Stockholm-i Betlehem templomban.

Az Isten békessége meg fogja őrizni szíveteket és
gondolataitokat a Krisztus Jézusban.

ISTEN HOZOTT KÖZÖSSÉGÜNKBE!

A rendszeresített Strömsnäsbruk-i istentiszteletek új gyülekezet alakulását eredményezték Smålandban

Egyháztanácsunk helyesen ismerte fel annak szükségszerűségét, hogy mindenütt, ahol az igét magyarul kívánják hallgatni, azt szervezett formában kell biztosítani. A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége 1992 májusában elfogadott működési szabályzata 2 §-a értelmében az ötven bejegyzett tagnál nagyobb közösség gyülekezetet alkot.

Az eltelt két év során Strömsnäsbrukban néhány alkalommal tartott istentiszteleteken a résztvevők száma fokozatosan emelkedett, és egyre távolabbi helységekből (Markaryd, Hässleholm, Hyltebruk, Ljungby stb.) is eljöttek ezekre az alkalmakra. Ebben a smålandi térségben eddigi - igen hiányos - bejegyzéseink szerint 198 gyülekezeti tagunk él, s közülük 93-hoz jut el rendszeresen gyülekezeti lapunk, de a legóvatosabb becslések szerint is a körzetben legkevesebb 350, bátrabb megközelítés szerint 500 olyan magyar anyanyelvű hívő van, aki szervezett formában tagja kíván lenni gyülekezeteink közösségének.

A jó rend és szervezett forma érdekében 1993. október 17-én a körzet legtöbb tagját tömörítő Ljungby városában alakuló közgyűlést tartottak, melyen a gyülekezeti közösség megválasztotta a vezetőségbe küldendő tagjait. Az ott felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint: Felügyelő: **Rúzsá-Pál Piroška**; pénztáros: **Szeredai János**; presbiterek: **Papp Anna** és **Péter József**.

A vezetőség a körzet többi helységéből küldendő vezetőségi tagokkal lesz teljes. A gyülekezet a Hässleholm, Halmstad, Alvesta postai körzetekben lakó híveket tömöríti magában, a könnyebbség kedvéért minden olyan helységben élőket, amely helységek postai irányítószáma 28, 30, 31, 32, 33 és 34-es számmal kezdődik.

Kérünk mindenkit, aki e lap révén értesül a gyülekezet megalakulásáról, és annak tagja kíván lenni, bejegyzésre forduljon **Rúzsá-Pál Piroskához** levélben (Märta Jungbärgsvägen 10, 341 35 LJUNGBY címen) vagy a 0372 - 848 05-ös telefonon.

TOLV GLADA RESENÄRER

Lördagen den 18 september startade 12 glada och förväntansfulla resenärer från Sölvesborg sin resa till Budapest, den resa som man så länge förberett sig för genom att bl a läsa en studiecirkel om historia, kultur, mat och musik och mycket annat. Vi flög från Kastrup och flygresan tog bara 1 timme och 45 minuter och när vi anlände till Budapest mötte Julia och Josef Valaszakai oss där med buss som tog oss till hotellet. Julia och Josef som också är sölvesborgare och har varit våra cirkelledare, hade åkt ner en vecka innan för att förbereda vår vistelse där. När vi kom fram till hotellet samlades vi för en informationsträff i restaurangen och då blev vi bjudna på barackpálinka och någon ungersk bullkaka och det smakade jättegott. På kvällen åkte vi in till centrum där vi promenerade och förundrades över allt vi såg. Bord var beställt för oss på Mathiaskällare som är en av Budapests mest exklusiva restauranger. Den kvällen glömmar vi nog aldrig, maten, en tallrik med "Mathias specialitet" innehöll det mesta som t ex gåslever, anka och musiken en fantastisk fiolspelare som hette Lakatos Sándor och den fina atmosfären i dessa vackra lokaler gör att det blev ett minne för livet. När vi lämnade restaurangen fick vi se Margaretabron, Citadella med den helige Gellerts staty och Donau i kvällsbelysning. Mycket vacker.

Söndagen tillbringade vi i Buda och där i Slottsområdet. En bergbana tog oss upp till området som ligger högt med en härlig utsikt över Donau. Vi besökte bl a Mathiaskyrkan, Fiskarbastionen, Hotell Hilton där vi fikade och fick gott kaffe. Vi avslutade med ett besök på Nationalmuseet. På kvällen åt vi en ungersk specialitet - en fisksoppa gjord på karp. Tyvärr tyckte vi inte det var så gott men vi är glada att vi har ätit det. För övrigt gillade vi den ungerska maten. Den var mycket god och vällagad och väl smaksatt.

På måndagen hade Julia och Josef hyrt en buss så det blev en ordentlig rundtur då vi tittade på eller besökte Folkstadion, Geologiska Institutet, Ambassaderna och Hjältarnas torg. På Hjältarnas torg med alla statyerna av Árpád och de 6 ledarna, kungarna från Árpáds hus 7 styck, Transsylvaniens

hövdingar och Kung Mathias blev en ordentlig historielektion i Ungerns historia. Vi besökte Den Helige Stefans basilika. Vi åkte vidare upp på Budaberget och Citadellet med statyn av Den Helige Gellért och Frihetsmonumentet som syns över hela staden. Något speciellt var på gång när vi var där: några arbetare höll på att med hammare och mejsel knacka bort den ryska texten från marmorsockeln på Frihetsstatyn, synd, det är ju deras historia. Så var det tid för Gellértbadet. Ett fantastiskt bad med massor av bassänger, ute och inne, varma och kalla, med vågor och utan vågor, solarier, bastu, serveringar, allt fanns det där. Mest gillade vi nog de varma bassängerna med 38 gradigt vatten. Det var en solig och varm eftermiddag så vi var mest ute. Vattnet i bassängerna kommer från undervattenskällor, mycket varma och mineralrika. Rena hälsobaden. Tisdagen ägnade vi åt att strosa på Váci utca som är en gågata där man kan köpa det mesta, kryddor (paprika), porslin, folklore m m. Vi var förstas på det gamla anrika Café Gerbaud och åt sandwich med gåsleverpastej och Gerbaudbakelser. På kvällen besökte vi en teater där vi fick vara med om en mycket fin operettföreställning. Det var en kavalkad på alla paradnummer ur kända operetter. En trettio-mannaorkester och sex st duktiga sångare framförde det hela.

Nästa dag, onsdag stod det Slönkonstmuseet på programmet och så blev det. På eftermiddagen var vi på besök i Parlamentet. Julia och Josef hade ordnat biljetter så kl 14.00 samlades vi tillsammans med 150 andra personer utanför. Parlamentet är en gigantisk men mycket vacker byggnad som innehåller många hundra rum. Vi fick se 5 st salar och hallar och de var fantastiska. Det var förgylt med guld det mesta, högt till tak med massor av målningar på väggar och tak och otroliga lampor. Soldater vaktade oss hela tiden så vi inte avvek från det stråk vi fick vara på, men det var en upplevelse att få se det.

På kvällen fick vi nästa fantastiska upplevelse. Julia och Josef fixade fram biljetter till en folkdansuppvisning. 40 st dansare och ca 20 st zigenarmusiker. Vilken härlig musik, tempo och färgprakt. Bara dansar-

nas dräkter var en upplevelse för sig, som vi nog minns länge.

Torsdagen var vi på utfärd till Donaukröken. Det var en resa jag köpt hemma i Sverige genom IBUSZ resebyrå i Stockholm. Vi hade en egen liten buss för femton personer med svensktalande guide som hette Susanne och hon var mycket duktig och trevlig. På väg ut ur Budapest berättade Susanne mycket om Budapest idag, t ex om löner och hyror, arbetsmöjligheter och annat som gör att man förstår vissa saker lite bättre. Första målet på resan var Szentendre, en charmig, liten och gammal stad. Vi besökte Margit Kovács museum, en 1900-tals konstnärinna som gjort skulpturer i lera. Mycket vackra och en specifik stil. Sen promenerade vi omkring i stan en stund, fikade, handlade och njöt av det vackra vädret (28 grader).

Efter det åkte vi till Visegrad och där åt vi lunch på en Viltrestaurang strax utanför som låg högt upp på ett berg. Vi fick en jättefin lunch med soppa, hjortstek och stekta fyllda äppel med vaniljsås och till detta serverades vin så stämningen var mycket hög. Efter det körde vi en runda i stan och sedan fortsatte vi till Esztergom, en katedralstad och Ungerns huvudstad på medeltiden. Här besökte vi den stora Esztergombasilikan som är Ungerns största kyrka. Inne i kyrkan fanns också ett museum med gamla föremål i äkta guld och silver. Utanför kyrkan kunde vi stå vid kyrkmuren och se Donau flyta nedanför oss; på andra sidan låg Slovakien.

Fredagen vår sista dag i Budapest tillbringade vi på Margaretaön. Vi promenerade en del och tittade på olika saker, och så småningom kom vi fram till badet som var vårt mål. Termalbad hette den här anläggningen och den hade också många olika basänger och vi stannade där 3,5 timmar och njöt varenda minut. På eftermiddagen shopade vi en del och på kvällen åt vi avskedsmiddag på Café New-York.

Vi var alla överens om att vi haft en jättefin vecka i Budapest, att Julia och Josef gjort ett jättefint jobb när de planerat och genomfört allt det här för oss och vi är mycket tacksamma. En lite annorlunda resa med en personlig prägel av våra vänner.

MajVis Hultén, Församlingsassistent

KONSTUPPLEVELSER I BUDAPEST

När man kommer till ett nytt land, är det alltid spännande och intressant att se på konst och arkitektur. Som förstagångsbesökare i Budapest frapperas man av de talrika monumentalbyggnaderna, inte minst av parlamentbyggnaden byggd av Imre Steindl i nygotisk stil med inblandad barock stil i kupolen.

Fästningsberget på Buda-sidan domineras av det Kungliga Palatset, ursprungligen uppförd som en borg på 1200-talet, ombyggd i barock stil 1749-71, sedan om- och tillbyggd 1894-1906. Som alla monumentala byggnader förstördes den svårt under andra världskriget men restaurerades. I kungapalatsets centrala del inryms Ungerska Nationalgalleriet, och det var hit som vi styrde kosan på söndagen. Här

visas uteslutande inhemsk konst av målare och skulptörer från medeltiden och framöver. Renässansen kommer tidigt till Ungern, och Mathias Corvinus regeringstid blir en blomstringstid för de sköna konsterna och italienska mästare inkallas till landet.

Det är först på 1800-talet som en självständig ungersk konst utvecklas med monumentala fresker och historiska målare. Konstnärer åker till Frankrike och kommer i kontakt med Barbizonskolan, bl a landskapsmålaren László Paál. Den mest folkkäre blir Mihály von Munkácsy, som målar uppställningsmotiv med bönder, frihetshjältar och natur. Tyvärr använde han asfaltgrund, varför många av hans verk har blivit mörka och förändrade i färgen. Det är intressant att se hur internatio-

nella konstideerna är även på denna tiden. Galleriet har en stor samling ungerska impressionister, och vi känner igen maner och kompositioner från de samtida franska. Den förste ungerske impressionisten var Pál Szinyei-Merse, som vid konsthögskolan blev ledare för gruppen Mienk. Här finns även en liten avdelning med nutida konst, och namnet Nagy dök upp. Detta faktum erinrade oss om att vi i Sölvesborgs Konsthall för inte så länge sedan har ställt ut en duktig grafiker, Klara Nagy med ungerskt ursprung.

Vid Hjältarnas torg ligger Museet för de sköna konsterna, Szépművészeti Múzeum, med en imponerande internationell samling. Här finns en mycket fin samling av egyptiska, grekiska och romanska föremål. Vi fick en engelsk-

språkig guide som lotsade oss genom samlingarna. Den rikhaltiga samlingen från renässansen gjorde det lätt för vår guide att pedagogiskt visa övergången från medeltidens konst mot ett alltmera genomfört centralperspektiv. Personligen imponerades jag av den spanska samlingen med magnifika målningar av El Greco, Velázquez, Zur-

barán och Goya samt av några Bruegelpärllor. Visst fanns här Rembrandt och Vermeer, de välkända namnen var så många att guiden hoppade över vartannat. Jag hade läst att den största samlingen postimpressionister skulle finnas här, och nog fanns de alla här, Monet, Pissarro, Renoir och Gauguin. Det var inte så många exemplar av

varje, men de som visades var av mycket hög kvalitet.

Det är fascinerande att läsa om hur 1944 hela denna konstsamling lastades på järnvägsvagnar destinerade Tyskland, men kunde efter kriget återböras. Tur för oss!

Sören Pettersson, tandläkare
Ordförande i Sölvesborgs Konstförening

Megtartani a szétszórtságban élőket legszentebb küldetésünk. Ebben a hitben végezzük munkánkat, s igyekszünk híveinknek, gyülekezeteinknek, a rászorulóknak szolgálni mindazzal, amit egy rendes egyházi élet megkíván: istentiszteleteink rendszeres tartásával, igehírdetéssel, úrvacsoraosztással, továbbá bibliaórákkal, gyermekeink számára vallásos neveléssel, hitoktatással, nemzet- és önismerettel, lelki, szellemi és kulturális táplálékkal. Igyekszünk az összetartást erősíteni összejövetelek, találkozók, rendezvények tartásával. A szolgálati utak, a gyülekezeti otthon fenntartása, egyházi lapunk előállítása és postázása, a templom- és terembérek, egyáltalán mindennapi működésünk, mindezek anyagi ráfordítást igényelnek.

Egyházunkban nincs tagdíj, sem kötelező járulék, ezért mi csak nagyfokú tisztelettel fordulhatunk híveinkhez, minden támogatónkhoz és jóakarónkhoz azzal a kéréssel: anyagi hozzájárulásukkal -lehetőségük szerint- segítsék egyházunkat, hogy az, mindannyiunk közös érdekében betölthesse hivatását. Kérjük szíves adományaikat az alábbi postai befizetőlapon (postgiro) küldeni. Előre is köszönjük megértésüket, s kérjük Istent, kísérje áldása az adakozókat, s adományaikat egyaránt.

"Szeretetszolgálat"

Segítségért ahhoz szoktak fordulni, akinek van miből adnia. Ezért természetes, hogy segítséget, támogatást kérő levelekkel minket is sokan megkeresnek: egyházak, iskolák, alapítványok, szervezetek, kisebb és nagyobb közösségek vagy éppen magánszemélyek.

Mi sem természetesebb, hogy az aléltságból ébredő Közép-Kelet-Európa országainak magyar közösségei tehetősebb nyugati magyar közösségekhez fordulnak segítségért, így mihozzánk is.

Egyháztanácsunk Mayer Mária västeråsi felügyelőnkét bízta meg azzal a feladattal, hogy a különböző helyekről segélyt és támogatást kérő leveleket összegezze, rendszerezze, és azokat ilyen formában terjessze az egyháztanács elé. Az egyháztanács elvi döntése értelmében közösségi jellegű kéréseket figyelembe vesszünk és lehetőségünk szerint támogatunk.

A segítségadásnak azt a formáját látjuk lehetségesnek, amikor meghatározott célra - például a szeretetszolgálat céljára - gyűjtést indítunk. A begyűlt összeg mértéke szerint egyháztanácsunk dönti el, hogy mely intézményt/közösséget stb. van lehetőségében támogatni. Kérünk mindenkit, akinek lehetősége van, nyújtson segítséget a rászorulóknak. Adományokat az alábbi befizetőlapon központi pénztárunkba lehet eljuttatni. A befizetőlapon kérjük tüntessék fel, hogy milyen célra szánják adományaikat.

Az Új KÉVE 93/3. számában megjelent, Glatz József első svédországi magyar protestáns lelkész nyugdíjba vonulása alkalmából megjelent írásban említettük, hogy az ünnepeltnek szívügye a magyarországi Celldömölk evangélikus templomának helyrehozatala. Nemcsak Glatz Józsefnek, hanem nekünk is szívügyünk minden megrozzant istenházának kijavítása, hogy benne az egyház és a gyülekezet betölthesse Krisztustól kapott küldetését.

Szeretetszolgálatunk adományokat kér Celldömölk és Szirák evangélikus templomainak kijavításához.

Segíts, hogy segíthessünk!

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Egyháztanácsa

 POSTGIROT SVERIGE
Meddelande till betalningsmottagaren

Adományom

a svédországi magyar lelkigondozás céljárakr
az iratmisszió/lapkiadás céljárakr
szeretetszolgálat céljárakr

Összesenkr

Adományát előre is hálásan köszönjük.

INBETALNING/GIRERING A

Till postgirokonto/personkonto nr

60 20 47 - 3

Betalningsmottagare (endast namn)

**UNGERSKA PROTESTANTISKA
FÖRSAMLINGEN I SVERIGE**

Avsändare (namn och postadress)

Eget kontonr vid girering

Svenska kronor

öre

PKS: OCR/Kod 1

PKM: 2 • Konto • Avg • Bel •

Avgift

Kassastämpel

I DETTA FÄLT FÅR ANTECKNINGAR INTE GÖRAS - RESERVERAT FÖR POSTGIROT